

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΘΕΑΤΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΜΗΤΣΟΥΛΑΣ

καθηγήτριες
Αριάδνη Βοζάνη
Βάνα Ξένου

σύμβουλοι
Παναγιώτης Βασιλάτος
Μανώλης Μάνιος

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.
διπλωματική εργασία
Ιούλιος 2015

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ: ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΘΕΑΤΡΑ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Σωτήρης Μητσούλας

καθηγήτριες
Αριάδνη Βοζάνη, Βάνα Ξένου

σύμβουλοι καθηγητές
Παναγιώτης Βασιλάτος, Μανώλης Μάνιος

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.
διπλωματική εργασία
04107083
Ιούλιος 2015

Περιεχόμενα

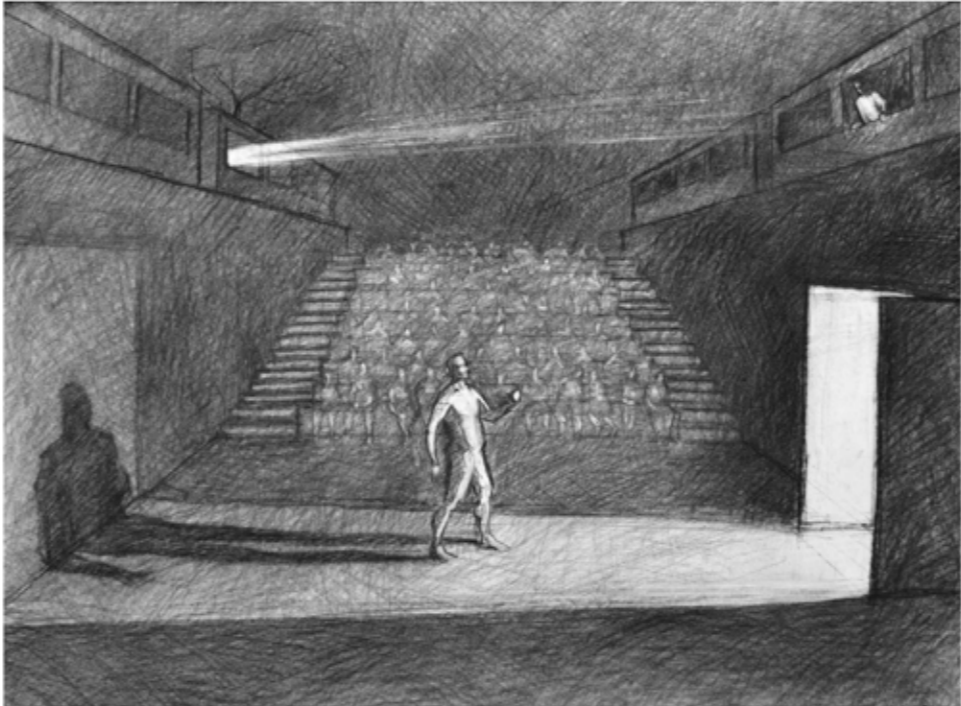
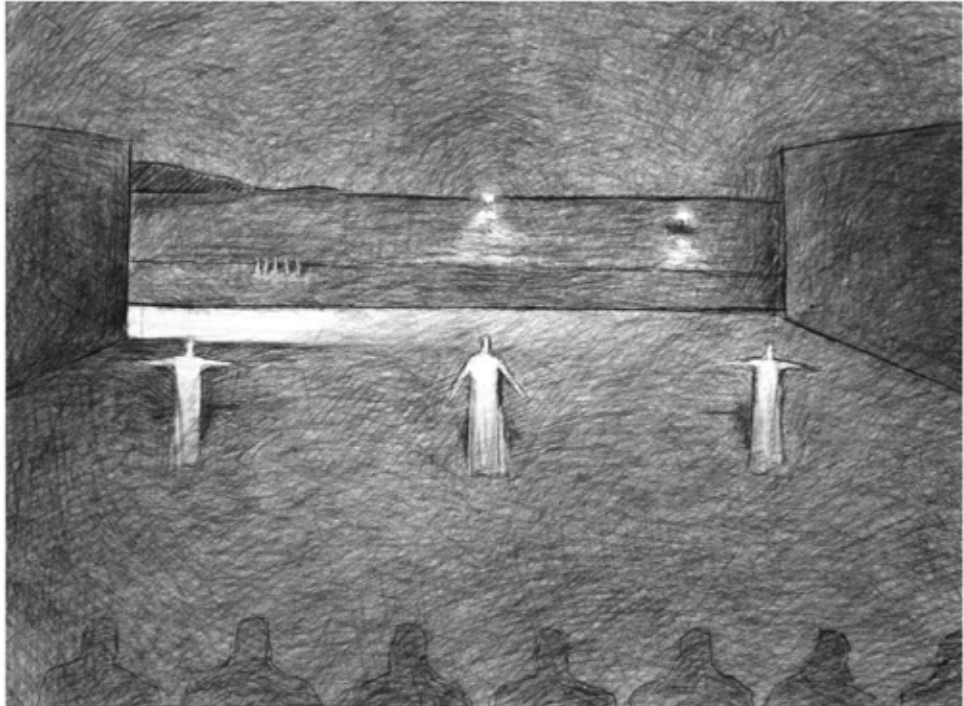
Αφορμές - Εναύσματα σελ. 7

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΛΗΣ

Γεωγραφική Θέση Καλαμάτας	σελ. 11
Ζώνες Ιδιαίτερης Σημασίας	σελ. 12
Ιστορία	σελ. 14
Οδικοί Άξονες	σελ. 16
Θέατρα και Ανοιχτοί Χώροι	σελ. 18
Συμπεράσματα	σελ. 18
Σημεία Παρέμβασης	σελ. 20

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1. Παραλία	σελ. 23
2. Πάρκο	σελ. 42
3. Κάστρο	σελ. 51

Αφειτηρία στην εργασία υπήρξε η αναφορά στον πίνακα του Κωνσταντίνου Παρθένου "Το λιμάνι της Καλαμάτας" (1911). Επηρεασμένος από τον εξαιρετικό τρόπο με τον οποίο ο ζωγράφος ανέδειξε το λιμάνι, θέλησα να εντάξω τη συγκεκριμένη άποψη του λιμανιού της πόλης στην οποία μεγάλωσα, στην εργασία μου, ως διαδραστικό στοιχείο θεατρικού χώρου.

Κωνσταντίνος Παρθένος "Το λιμάνι της Καλαμάτας", 1911

Άποψη λιμανιού-παράλιας της Καλαμάτας

Τρία εναύσματα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία της εργασίας:

1. Η πολιτιστική ανάπτυξη της Καλαμάτας με κορυφαίο γεγονός το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού. Πρόκειται για ένα ετήσιο, καλοκαιρινό φεστιβάλ, το οποίο από το 1995 φιλοξενεί χορογράφους και ομάδες χορού από όλο τον κόσμο. Οι Καλαματιανοί αγκαλιάζουν τέτοιες δράσεις, εξοικειώνονται με το διαφορετικό, έρχονται σε επαφή με τη σύγχρονη τέχνη και το διαφορετικό. Πέρα από το φεστιβάλ υπάρχουν και άλλοι φορείς πολιτισμού στην πόλη. Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ.), η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (Δ.Ε.Π.Α.Κ.) με εργαστήρι χορού, μουσικής και εικαστικών τεχνών, οι διάφορες ερασιτεχνικές θεατρικές ομάδες καθώς και οι κινηματογραφικές λέσχες αποτελούν τέτοια παραδείγματα. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι η Καλαμάτα είναι μια πόλη 54.000 κατοίκων. Σε αυτό το καλό πλαίσιο, υποδοχείς των θεατρικών δραστηριοτήτων γίνονται ανοιχτοί και κλειστοί θεατρικοί χώροι.

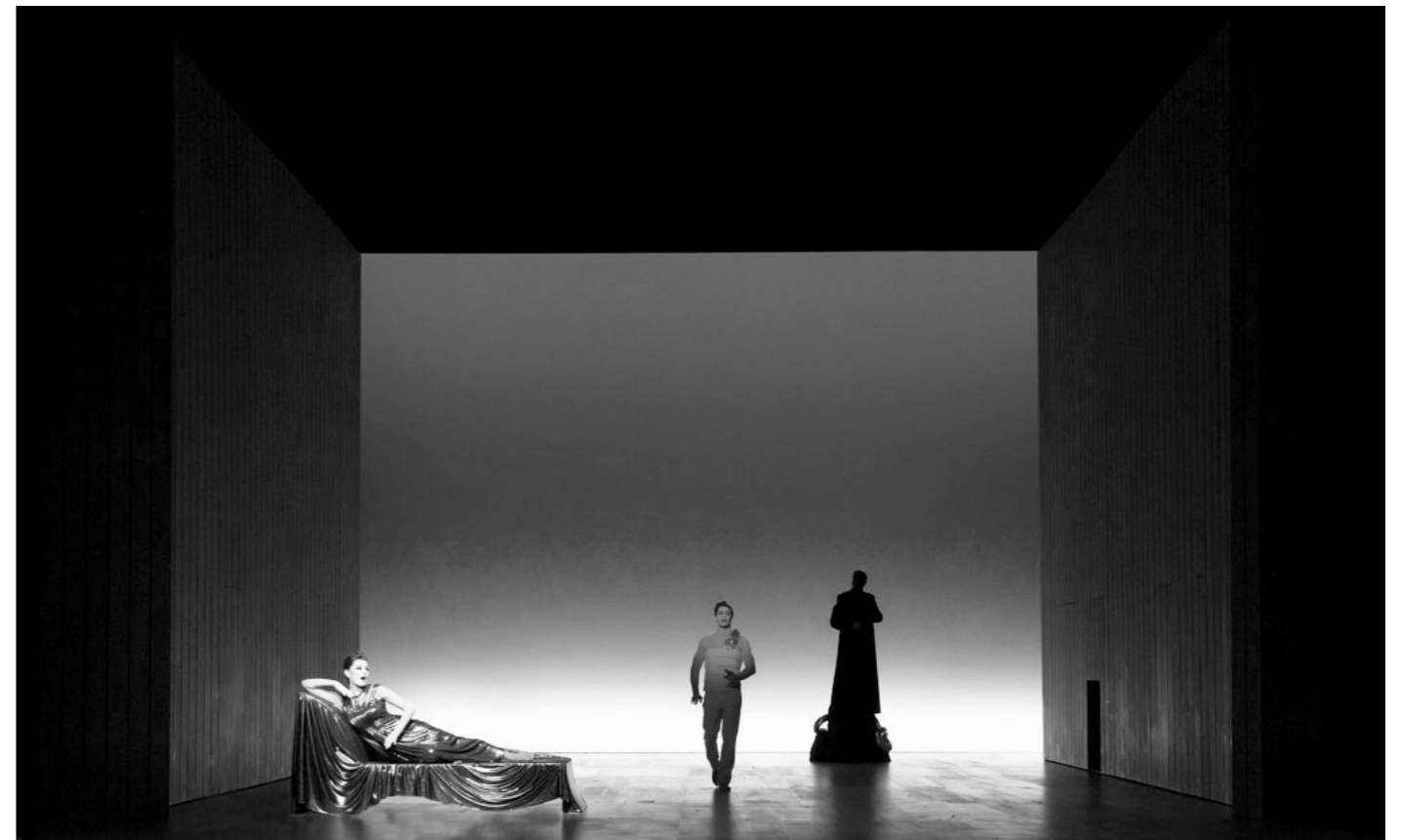

Beau Geste "Transports Exceptionnels", performance στην προκυμαία της Καλαμάτας

Xavier Le Roy "Self Unfinished"

2. Η έρευνα μου πάνω στον σημαντικό θεατράνθρωπο Robert Wilson ,με την εκπόνηση της διάλεξης "Εικόνα, Ήχος και Θεατής στο θέατρο του Robert Wilson: Οδύσσεια", στα πλαίσια της σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. (Ιανουάριος 2014). Έκανα έρευνα πάνω στο συνολικό έργο του δημιουργού, εστιάζοντας στην παράσταση της Οδύσσειας που ανέβηκε στο Εθνικό Θέατρο τον Οκτώβριο του 2012, έχοντας την ευκαιρία να παρευρεθώ σε κάποιες από τις πρόβες. Το έργο του Wilson διακρίνεται για το αυστηρό, γεωμετρικό, αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο. Ίσως το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του είναι ότι σχεδόν πάντα ανεβάζει τις παραστάσεις του σε Ιταλική Σκηνή χρησιμοποιώντας το κυκλόραμα. Με τεχνικά μέσα κάνει, δηλαδή, την πίσω πλευρά της σκηνής φωτεινή, δίνοντας την εντύπωση του ορίζοντα, ενός ατέρμονα χώρου. Θέλησα να πειραματιστώ στην εξής αντιστροφή: ο Wilson έχει τον θεατρικό χώρο και κατασκευάζει τον ατέρμονα χώρο(φόντο) - εγώ έχω τον ατέρμονα χώρο (άποψη λιμανιού) και κατασκευάζω τον θεατρικό χώρο.

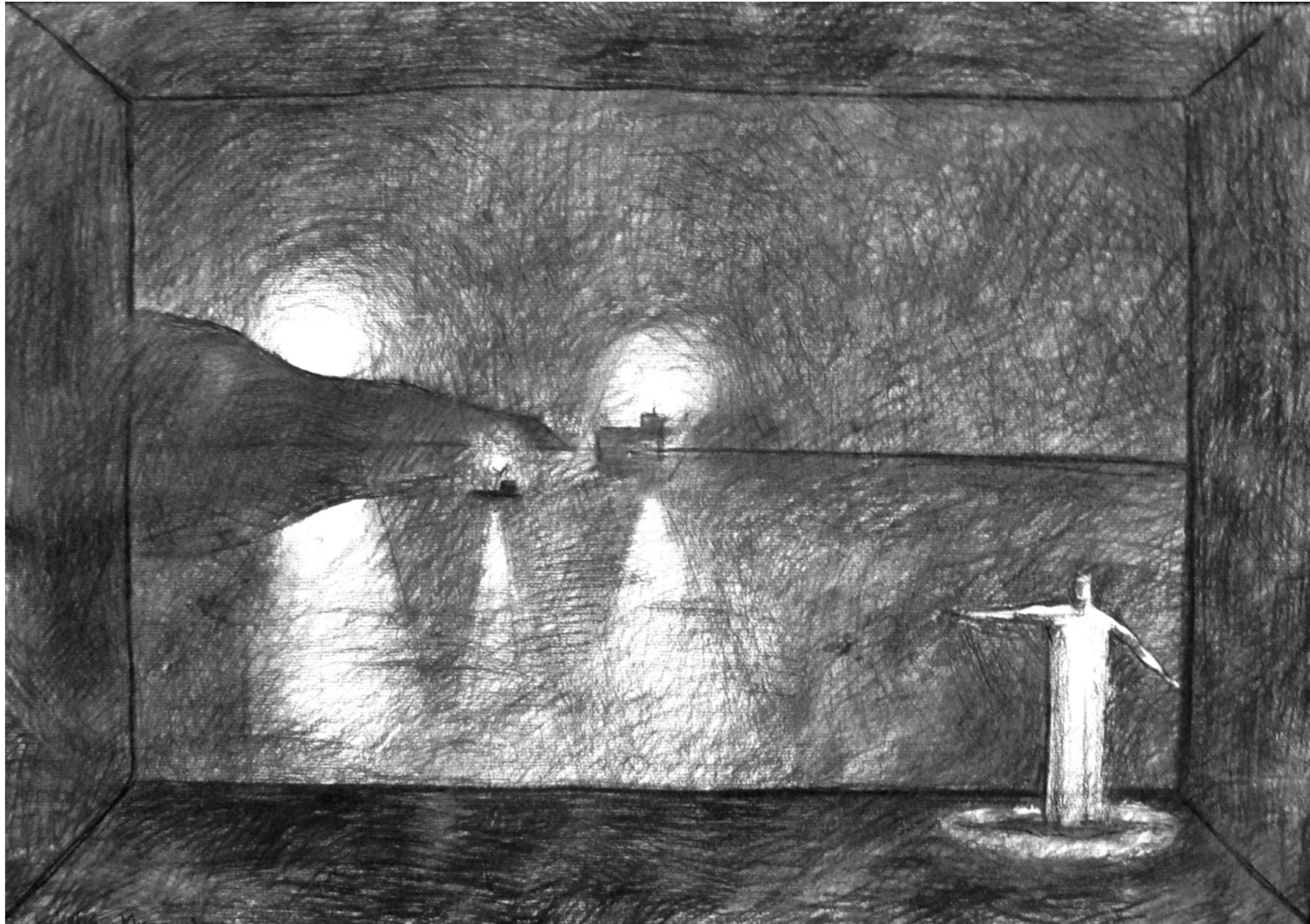
Robert Wilson, "Οδύσσεια", 2012

3. Η συμμετοχή μου στο workshop "On The Road", στα πλαίσια του 20ου Διεθνούς Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας (Ιούλιος 2014). Ως μέλος της ομάδας καταγραφής, έκανα έρευνα για τα πιθανά σημεία της πόλης στα οποία θα μπορούσε να υπάρξει δράση σε ανοιχτό, δημόσιο χώρο. Αυτό που προέκυψε τελικά ήταν μια performance χορού στην οποία το κοινό ακολουθούσε τα δρώμενα, οδηγούμενο από τους χορευτές, σε σοκάκια, στοές, πλατείες, αδόμητα οικοδομικά τετράγωνα και πεζόδρομους. Η όλη διαδικασία με βοήθησε να δω πώς ο δημόσιος χώρος μπορεί να μεταμορφωθεί δίνοντας παλμό στην πόλη, μέσα από μια ακολουθία εφήμερων θεατρικών συμβάντων. Με έβαλε σε σκέψεις για τις σχέσεις του εκάστοτε χώρου με τη θεατρική διάταξη που δημιουργείται αυτόματα από το κοινό, για το πώς ο δημόσιος χώρος μπορεί να αποτελέσει σκηνικό μιας παράστασης και για το πως τελικά μπορούν να συνυπάρχουν δύο διαφορετικές χρήσεις - ο δημόσιος χώρος με το θέατρο.

Με αυτές τις αφορμές, διερευνώ τις δυνατότητες ανάδειξης της θεατρικότητας του δημόσιου χώρου στην Καλαμάτα, επιλέγοντας συγκεκριμένα σημεία παρέμβασης στην πόλη, μέσα από την ακόλουθη ανάλυση.

"On the Road", Καλαμάτα 2014, φωτ. Ν. Ηλιόπουλος

Σκίτσο πορείας εργασίας

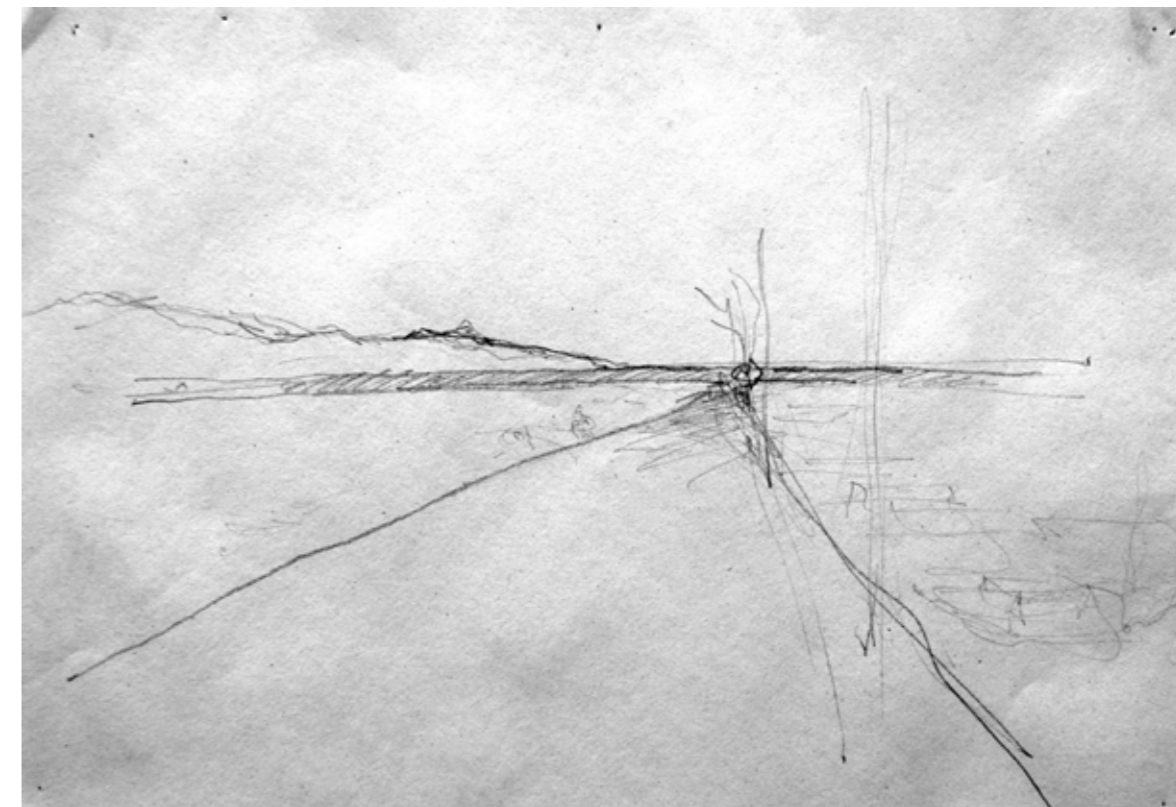
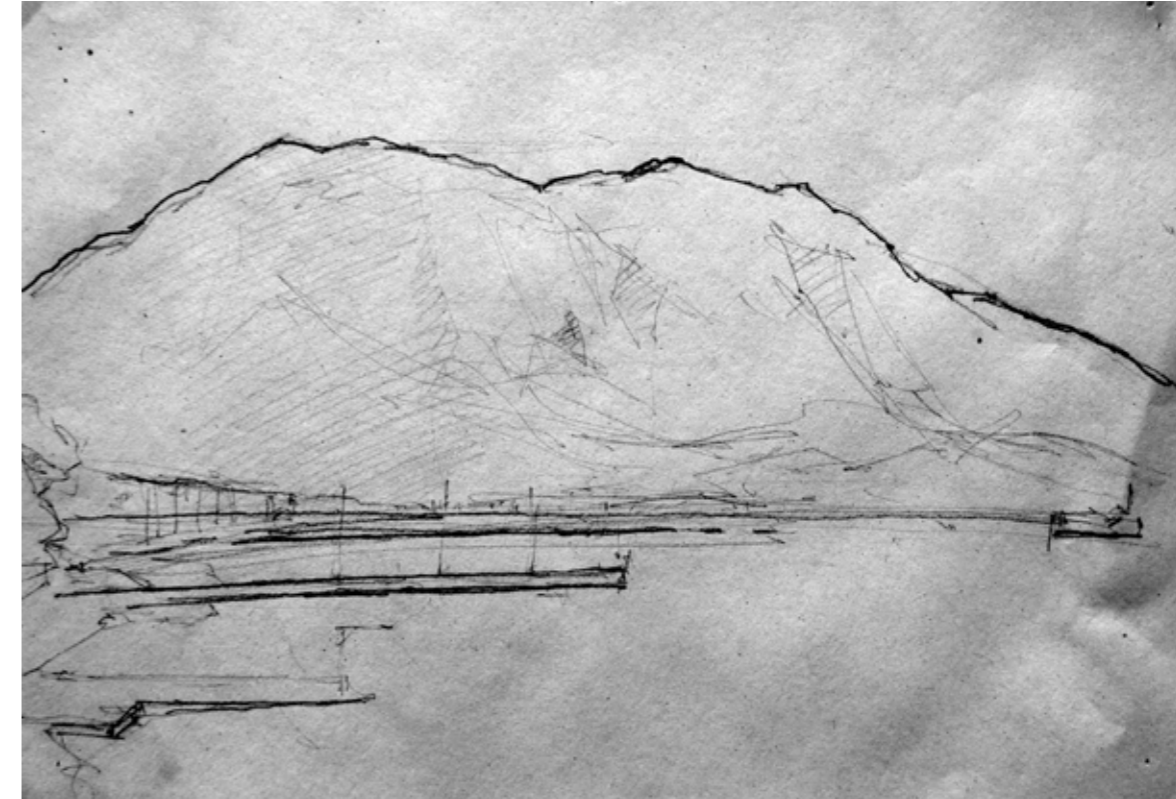
Θέση

Η Καλαμάτα, πρωτεύουσα του νομού Μεσσηνίας, βρίσκεται στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο, σε απόσταση 242χλμ από την Αθήνα. Απλώνεται στην καρδιά του Μεσσηνιακού Κόλπου, στους πρόποδες του όρους Καλάθι (παρυφή του Ταΰγétου). Η είσοδος προς την πόλη από Αθήνα βρίσκεται στη δυτική πλευρά.

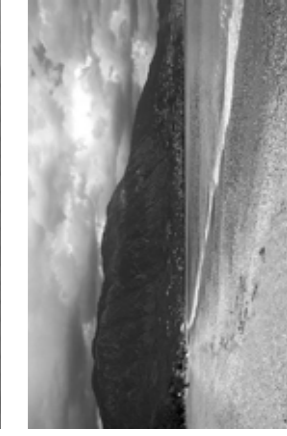
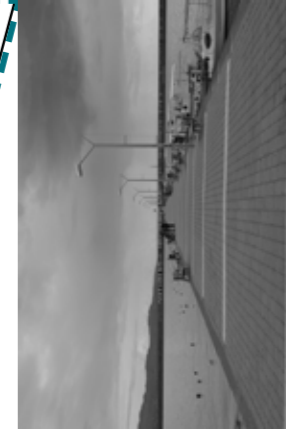
Ζώνες Ιδιαίτερης Σημασίας

Κύριο χαρακτηριστικό της πόλης είναι ο άξονας Βορρά-Νότου τον οποίο ακολουθεί. Σε αυτό σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο ποταμός Νέδοντας (δυτική πλευρά), που αποτέλεσε ιστορικά όριο της πόλης. Σε αυτόν τον άξονα, εντοπίζουμε σε ακολουθία και τα σημαντικότερα σημεία της πόλης. Το κάστρο, τον μητροπολιτικό ναό της Υπαπαντής και τον ναό των Αγίων Αποστόλων (που αποτελεί και σύμβολο της πόλης) στο ιστορικό κέντρο. Το Δημαρχείο, την Κεντρική Πλατεία και την Πλατεία Σιδηροδρομικού Σταθμού στο εμπορικό Κέντρο, την καρδιά της πόλης, στο οποίο βρίσκονται κυρίως εμπορικές χρήσεις και υπηρεσίες. Στη συνέχεια το επίμηκες Πάρκο ΟΣΕ και τέλος, έχοντας φτάσει στο παραθαλάσσιο μέτωπο, βρίσκουμε από Δύση προς Ανατολή, τη μαρίνα, το λιμάνι και την παραλία. Στο υπόλοιπο κομμάτι της πόλης εντοπίζουμε ως επί το πλείστον είτε αμιγείς κατοικίες είτε γενικές κατοικίες με εμπόριο στο ισόγειό τους, παράλληλα στους σημαντικότερους οδικούς άξονες. Στη δε παραλιακή ζώνη η βασική χρήση είναι αυτή της αναψυχής, που υπάρχει επίσης τόσο στο εμπορικό όσο και στο ιστορικό κέντρο. Τέλος, στη νέα αλλά και στην παλιά είσοδο βρίσκονται κυρίως βιοτεχνίες.

Σκίτσα πορείας εργασίας

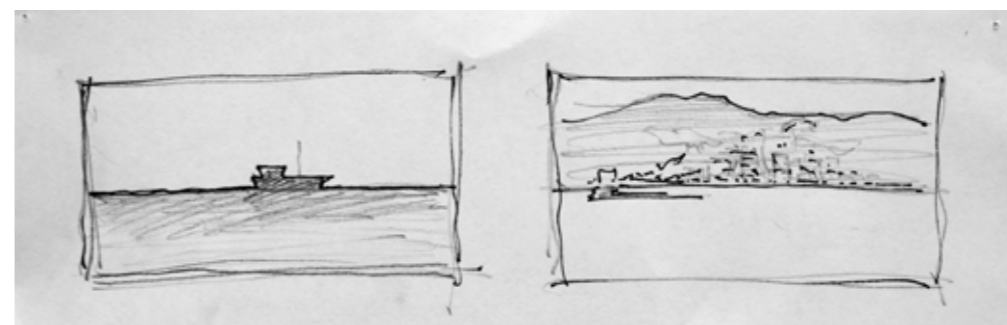
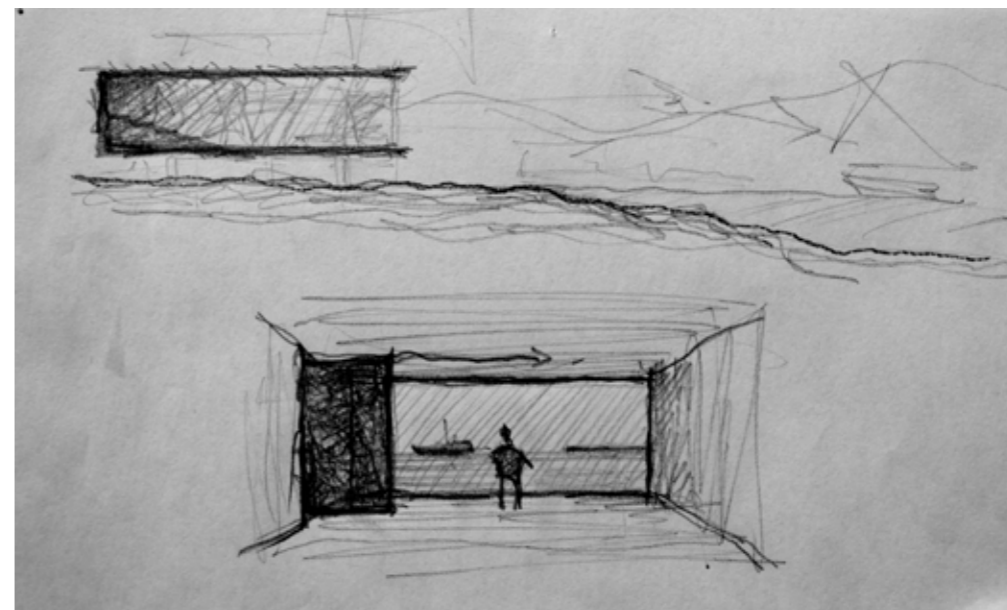
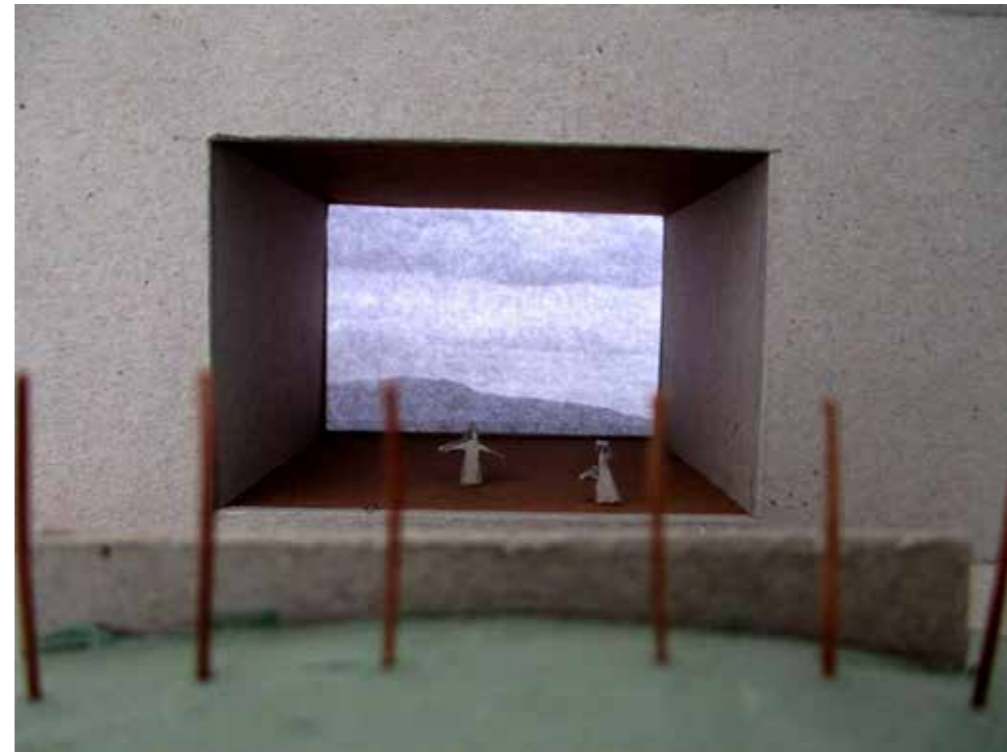
ΖΩΝΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Κλίμακα 1:5000

Ιστορία

Από αρχαιολογικά ευρήματα και μαρτυρίες στα ομηρικά έπη, γνωρίζουμε για την ύπαρξη πόλης που τότε είχε το όνομα Φαρές. Το σημαντικότερο κομμάτι της ιστορίας, όμως, ξεκινά πολύ αργότερα, μετά τον 9ο αιώνα μ.Χ., με την ανέγερση κάποιων σημαντικών ναών του σημερινού ιστορικού κέντρου μέσα στους οποίους είναι και ο ναός των Αγ. Αποστόλων. Στις αρχές του 13ου αιώνα, η πόλη καταλαμβάνεται από Φράγκους, οι οποίοι κατασκευάζουν και το κάστρο. Αυτό αλλάζει συχνά επικυρίαρχους στο πέρασμα των χρόνων. Καταλαμβάνεται από Τούρκους, Ενετούς και ξανά Τούρκους. Επί Τουρκοκρατίας, νότια του κάστρου, στο σημερινό ιστορικό κέντρο, χτίζονται κυρίως μονώροφα σπίτια με κεραμοσκεπές, σε μικρές αποστάσεις μεταξύ τους (χαρακτηριστικά τουρκόπολης), πολλά από τα οποία σώζονται και σήμερα. Μετά την επανάσταση του 1821, το 1835 γίνεται πρωτεύουσα του νομού και εξελίσσεται σε οικονομικό και εμπορικό κέντρο ενώ στις αρχές του 20ου αιώνα αρχίζει να επεκτείνεται προς τον Νότο. Εξαιτίας της ανάγκης για διευκόλυνση του εμπορίου στη θάλασσα (μιας και μέχρι τότε οι φορτοεκφορτώσεις εμπορευμάτων γίνονταν στον φυσικό όρμο του Αλμυρού στα ανατολικά), κατασκευάστηκε το λιμάνι στις αρχές του 20ου αιώνα, που σύντομα έφερε εμποροβιομηχανική ανάπτυξη στην πόλη, κατατάσσοντάς την στα πέντε πρώτα βιομηχανικά κέντρα της χώρας εκείνη την εποχή, μετά τον Πειραιά, την Ερμούπολη, την Πάτρα και την Αθήνα. Προέκυψαν, έτσι, δύο ασύνδετα κομμάτια, αυτό της πόλης και αυτό του λιμανιού, με πορτοκαλιές και βάλτους στο ενδιάμεσο. Με το σχέδιο του 1905, αυτά ενώνονται με καθαρές χαράξεις. Σαν συμπέρασμα, λοιπόν, η πόλη ξεκίνησε εκμεταλλευόμενη τη θέση εποπτείας του λόφου, με μια τάση σύνδεσης με τη θάλασσα, εξελισσόμενη δηλαδή από Βορρά προς Νότο.

Σκίτσα και μακέτα πορείας εργασίας

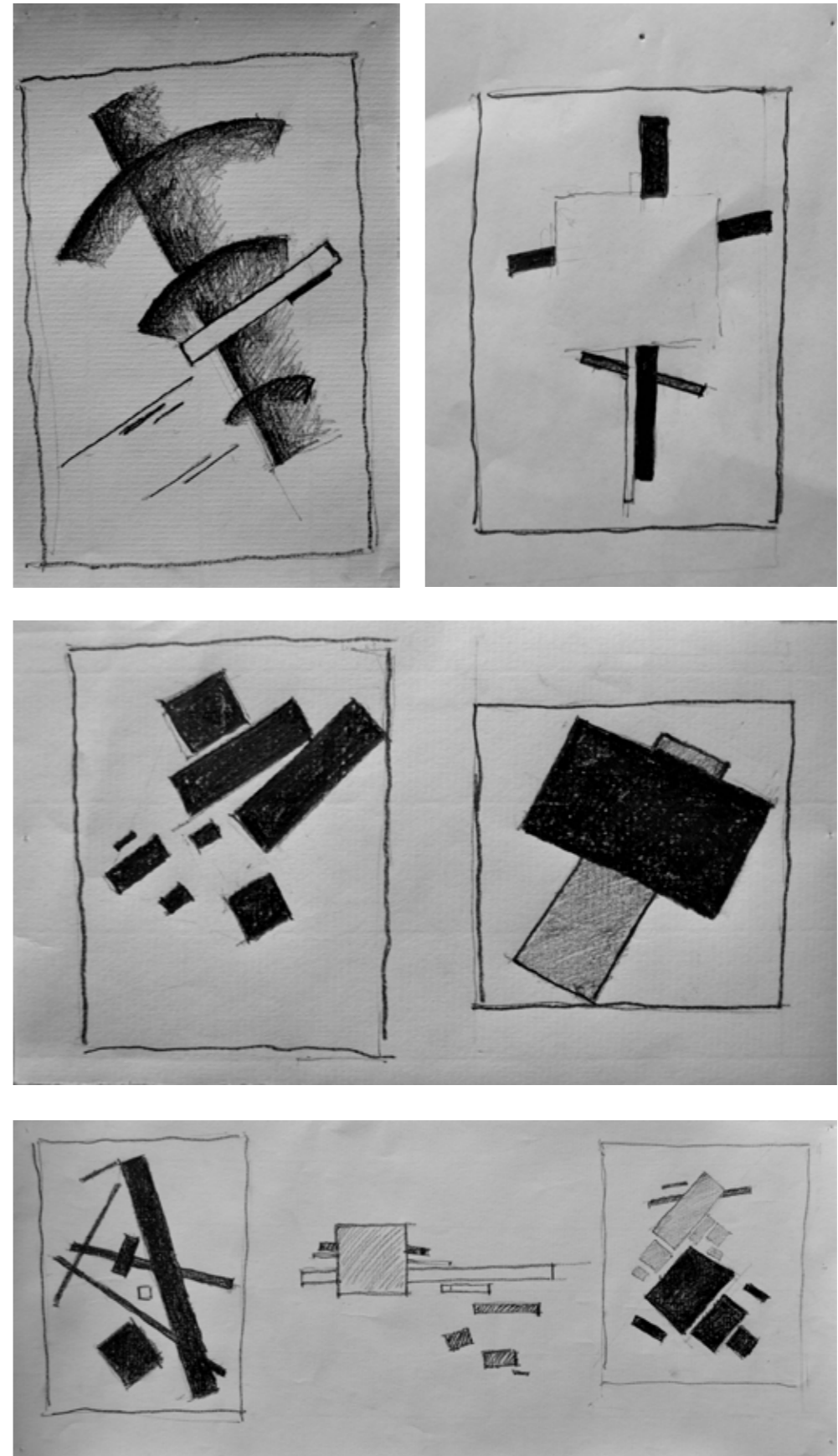
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Κλίμακα 1:5000

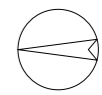
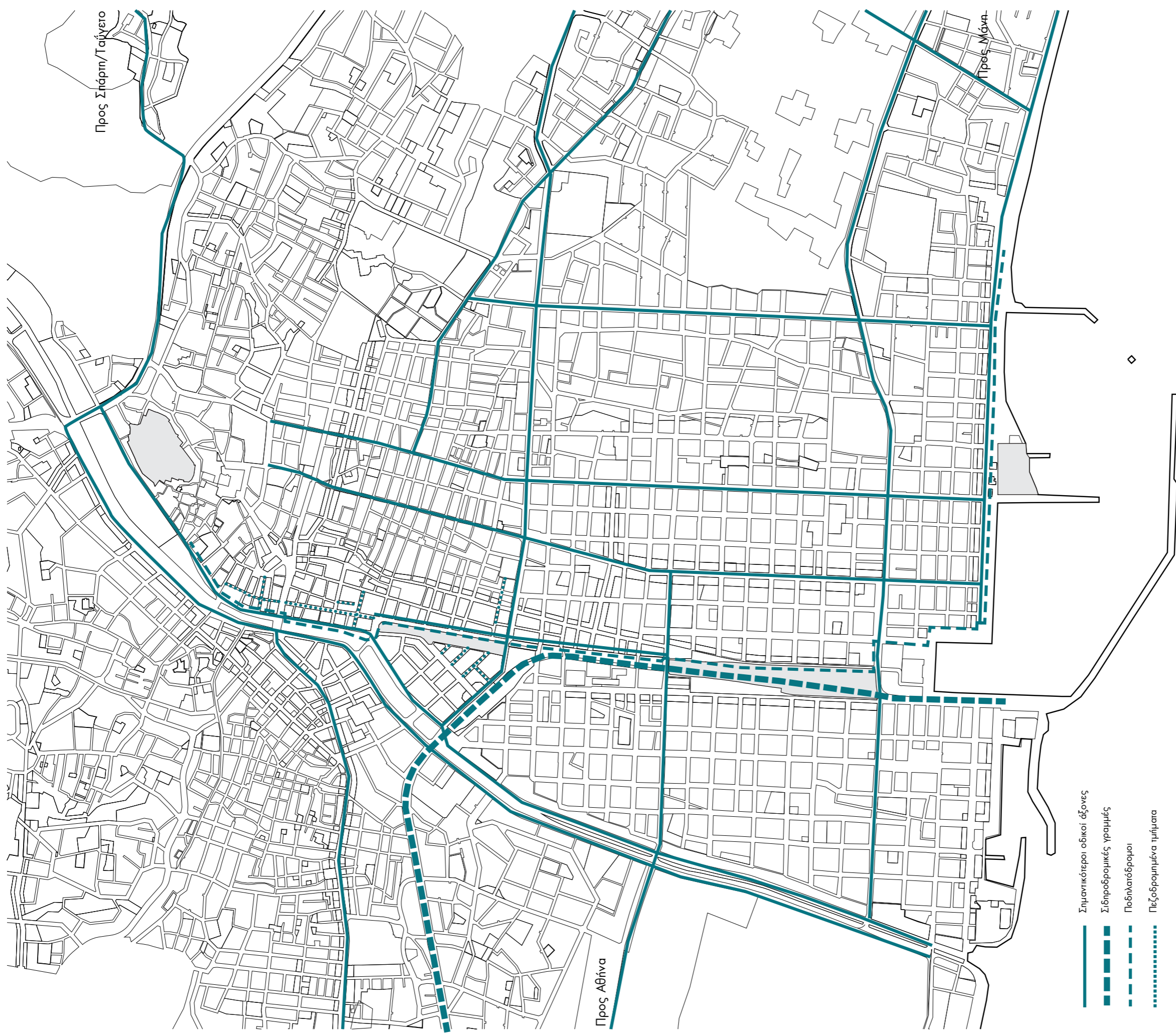
Άξονες

Οι σημαντικότεροι άξονες είναι αυτοί που οδηγούν από το βόρειο τμήμα της πόλης στη θάλασσα, οι οποίοι έχουν και μεγαλύτερη ιστορική σημασία. Τέτοιοι είναι η οδοί Αριστομένους, Φαρών και Ακρίτα. Σημαντικές είναι και οι κάθετες στις προηγούμενες οδούς: Ναυαρίνου, Κρήτης και Βασιλέως Γεωργίου. Οι γραμμές ερχόμενες από δυτικά κάνουν πρώτη στάση στον σιδηροδρομικό σταθμό στο κέντρο της πόλης (που τα τελευταία χρόνια έχει διακόψει τη λειτουργία του) και συνεχίζουν προς τη θάλασσα κάνοντας άλλη μια στάση στο σημερινό πάρκο ΟΣΕ (Στάση Καλαμάτα-Παραλία). Τέλος, κατέληγαν στο λιμάνι για φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων. Ενδιαφέρον έχει η κίνηση για μια φιλική στο ποδήλατο πόλη μιας και οι υψομετρικές διαφορές της δεν είναι σημαντικές. Ποδηλατόδρομος διατρέχει μεγάλο μέρος της πόλης περνώντας από τα σημαντικότερα σημεία της. Ξεκινά δυτικά του κάστρου και καταλήγει στην παραλία. Τέλος, την τελευταία δεκαετία γίνονται πεζοδρομήσεις δρόμων και διαπλατύνσεις πεζοδρομίων κυρίως στο εμπορικό κέντρο.

Σκίτσα - μελέτες στο έργο του Malevich

ΟΔΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

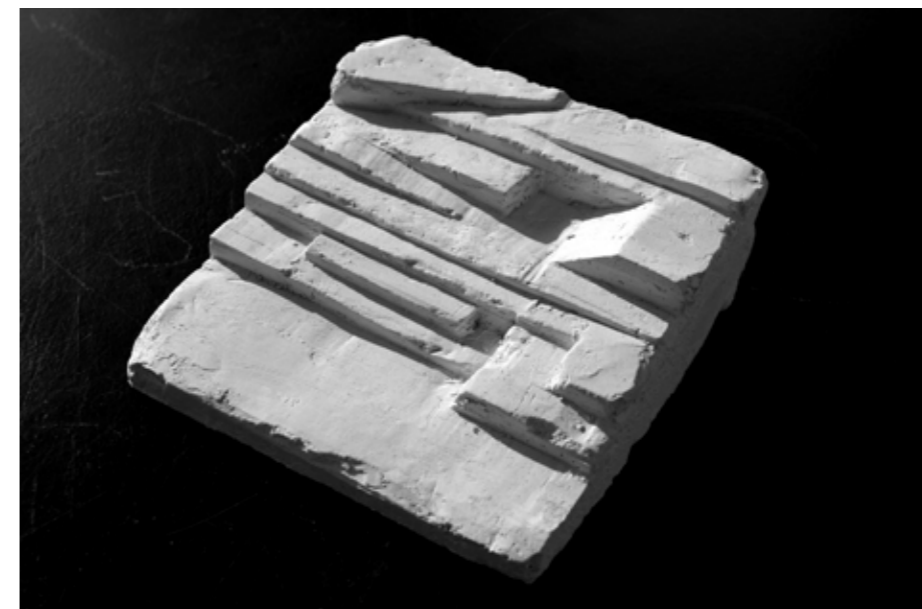
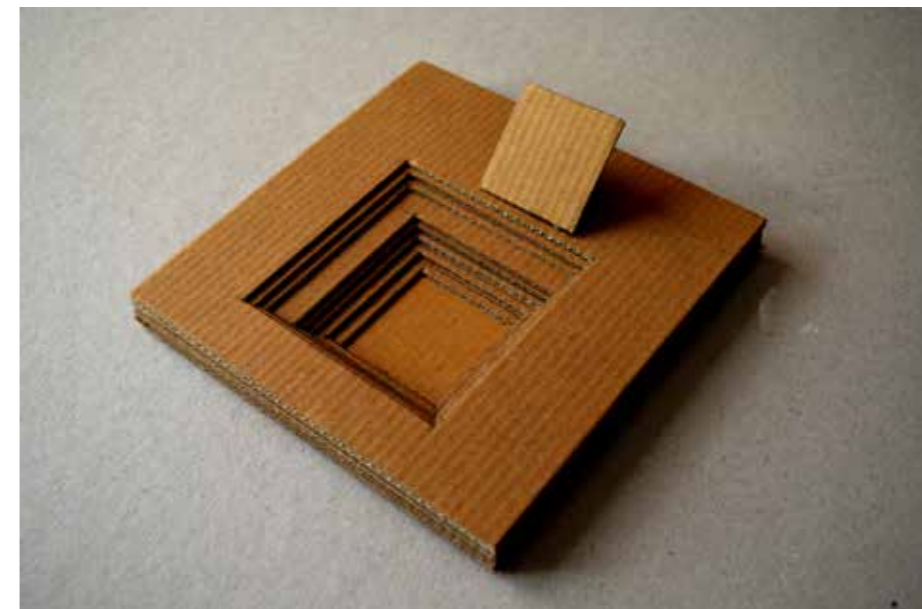
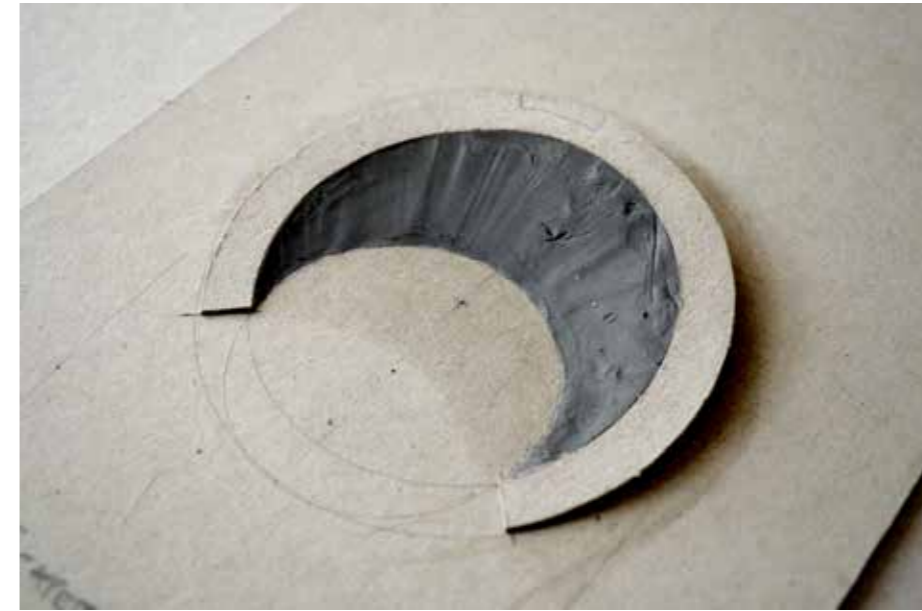
Κλίμακα 1:5000

Θέατρα και Ανοιχτοί Χώροι

Από Βορρά προς Νότο οι σημαντικότεροι ανοιχτοί δημόσιοι χώροι είναι οι πλατείες του ιστορικού κέντρου, το πάρκο του ποταμού, το πράσινο και οι αθλητικές εγκαταστάσεις κατά μήκος του νότιου τμήματος του ποταμού Νέδοντα, η Κεντρική Πλατεία, το πάρκο ΟΣΕ και λιμενικού και το μέρος της προκυμαίας και του μόλου. Στον σχετικό χάρτη φαίνονται και οι χώροι που σχετίζονται με τη θεατρική δράση (ανοιχτοί-κλειστοί-θεατρικές ομάδες). Προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: τόσο οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι όσο και οι χώροι που έχουν να κάνουν με θέατρο, συγκεντρώνονται σε έναν άξονα. Επίσης, βλέπουμε μια πρόθεση για θεατρική δράση σε ανοιχτό χώρο αλλά μόνο έναν τέτοιο με τις απαραίτητες υποδομές.

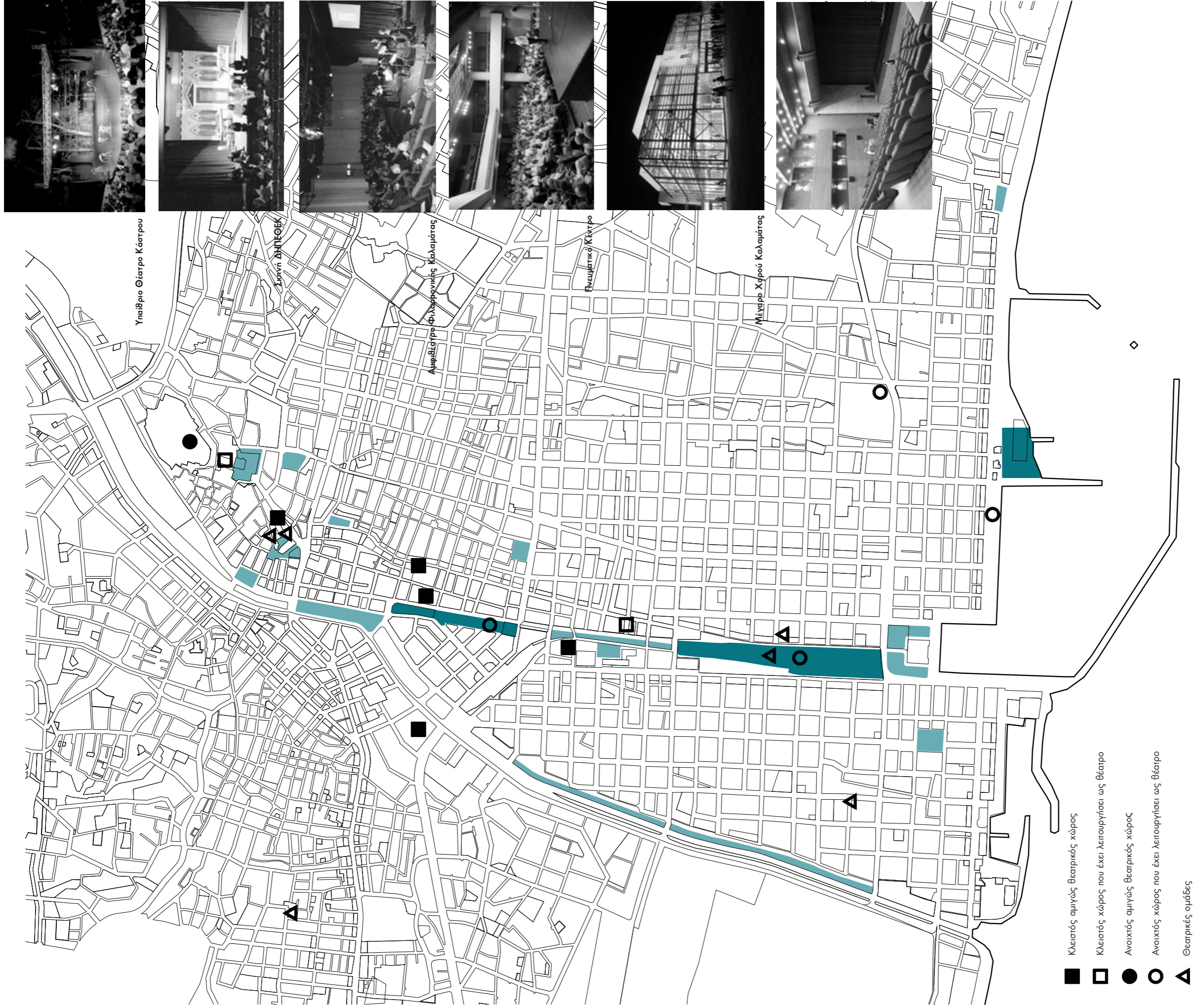
Συμπεράσματα

Το συμπέρασμα της ανάλυσης της πόλης είναι ότι στον ίδιο άξονα συγκεντρώνονται τα σημαντικότερα σημεία της πόλης, διαφορετικές ιστορικές φάσεις, πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, υπαίθριοι χώροι καθώς και τα περισσότερα σημεία που σχετίζονται με τη θεατρική δράση.

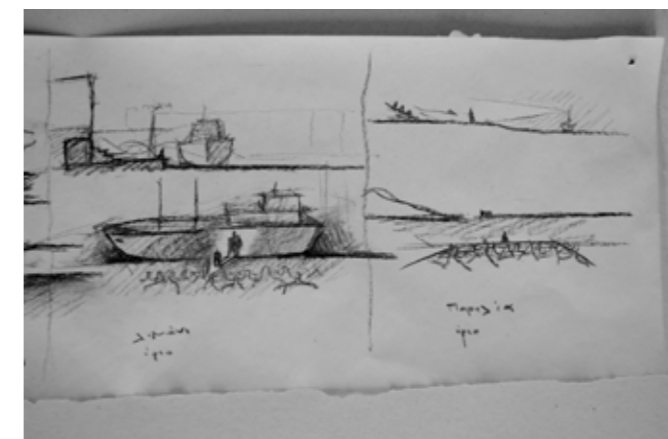
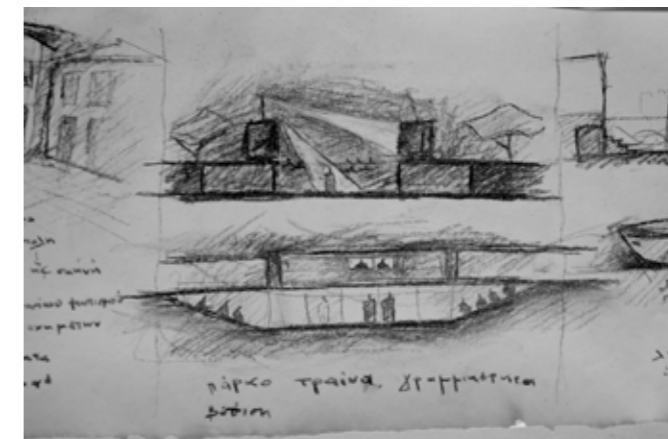
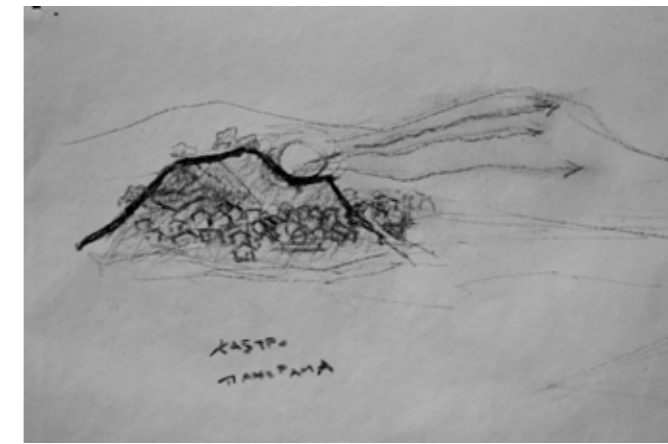
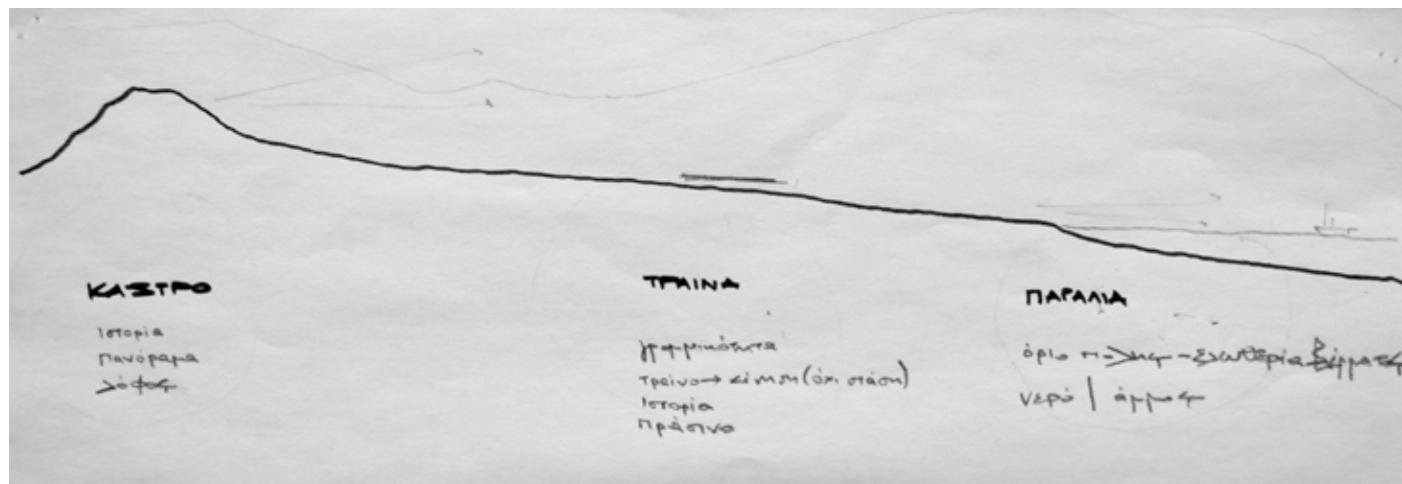
Μακέτες πορείας εργασίας

ΘΕΑΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΧΩΡΟΙ

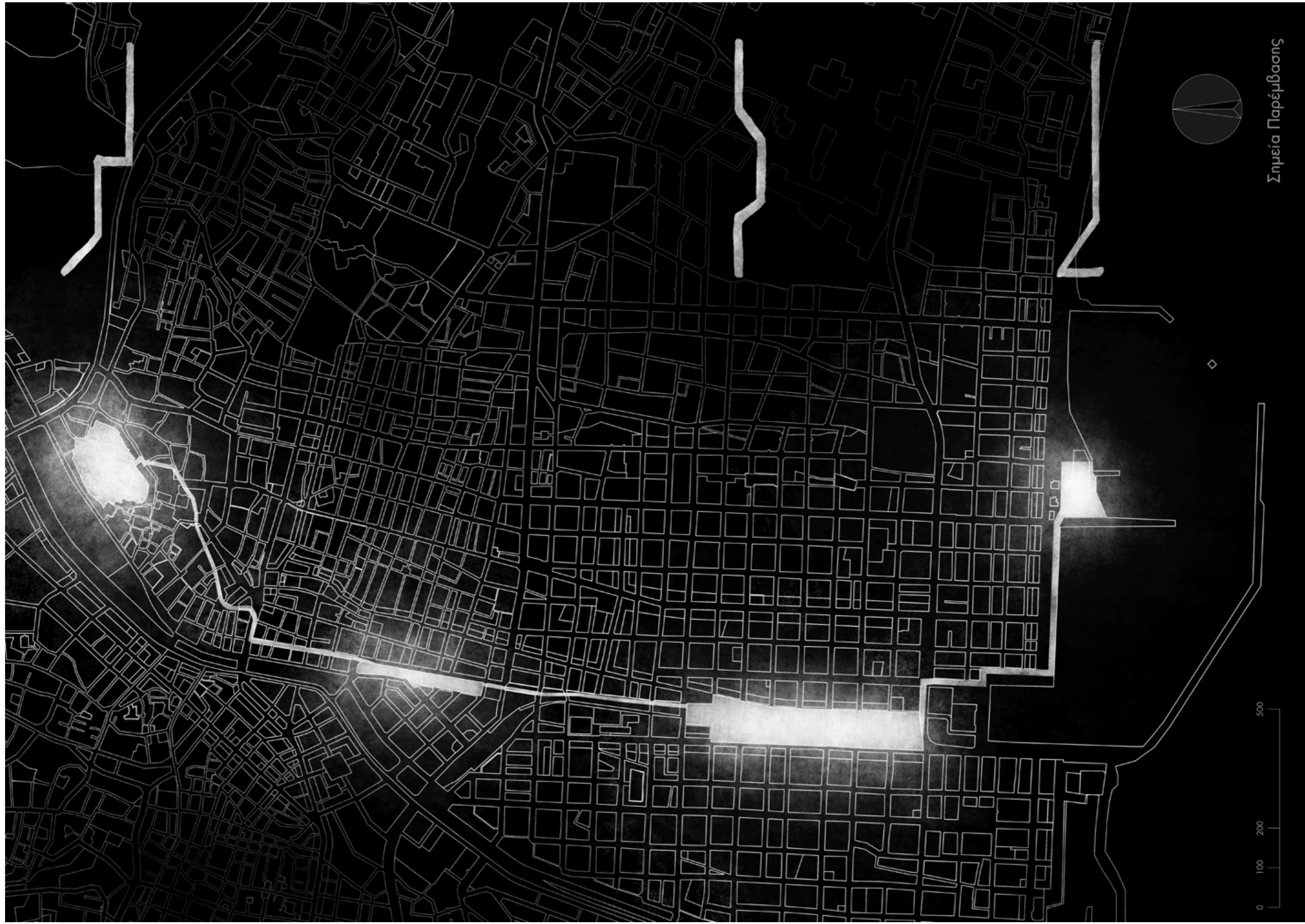

Σημεία Παρέμβασης

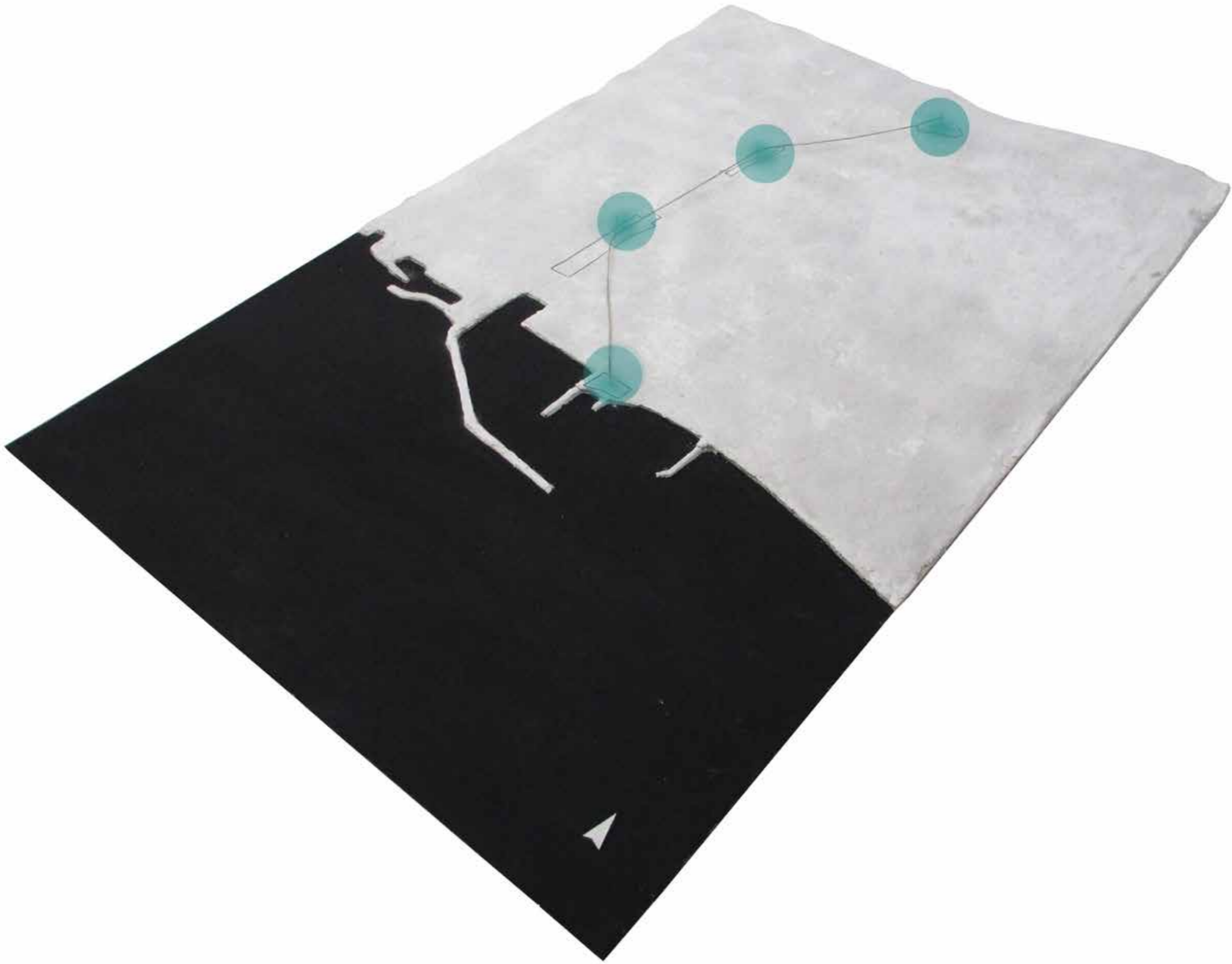
Καταλήγοντας, επιλέχθηκαν συγκεκριμένοι υπαίθριοι χώροι που μπορούν να αναδείξουν με διαφορετικό τρόπο την θεατρικότητα. Βρίσκονται σε σειρά πάνω στον σημαντικό άξονα Β-Ν που αναλύθηκε προηγουμένως, με άκρα το λιμάνι και το κάστρο, το ψηλότερο σημείο όπου ήδη υπάρχει θεατρικός χώρος. Ενδιάμεσα, σε περίπου ίσες αποστάσεις μεταξύ τους (15' περπάτημα) επιλέχθηκαν το πάρκο ΟΣΕ, με την ιδιαίτερη γραμμική μορφή και τα ιστορικά βαγόνια και η Κεντρική Πλατεία. Εξαιτίας του χαρακτήρα και της θέσης της, την σκεφτόμουν ως τόπο που θα μπορούσε να υποδεχτεί το κομμάτι της επικοινωνίας και της ενημέρωσης για τη θεατρική δράση. Παρόλο που συμμετέχει ενεργά στο σενάριο, δεν την επεξεργάζομαι περαιτέρω και ασχολούμαι αποκλειστικά με τα υπόλοιπα σημεία. Οι διαγραμματικές τομές του σχετικού χάρτη συνοψίζουν τη σχέση του θεατή με τον ορίζοντα στο κάθε σημείο παρέμβασης και θα αναλυθούν αργότερα.

Σκίτσα πορείας εργασίας

Σημεία Παρέμβασης

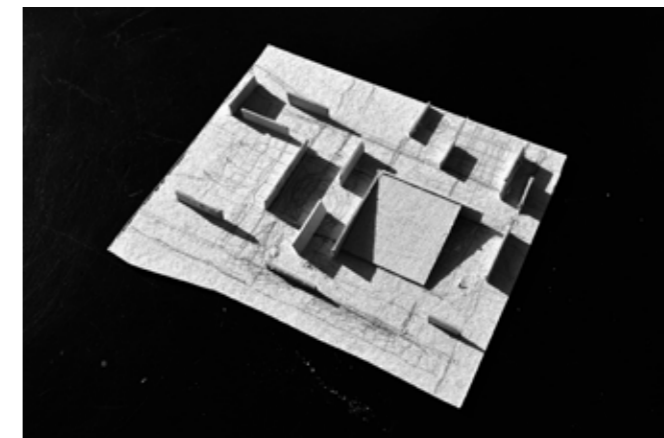
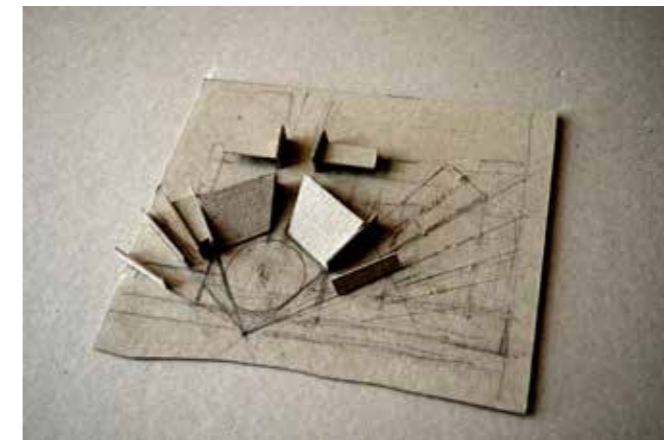
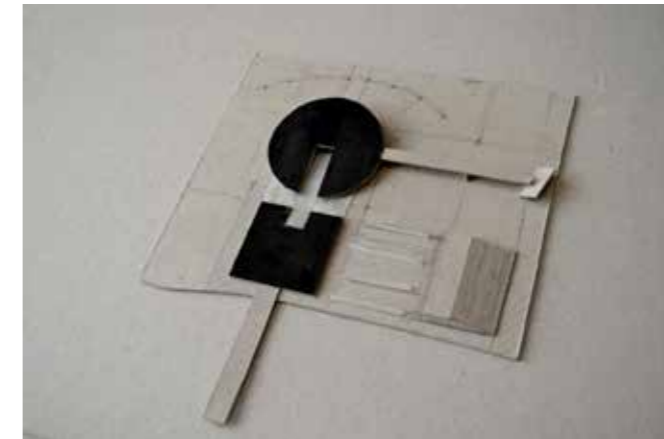
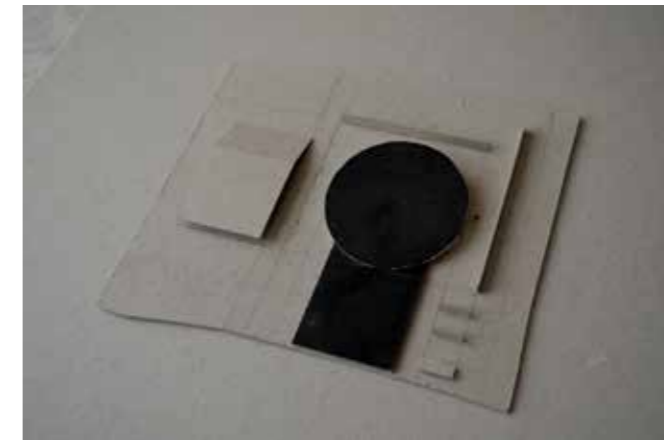
1 Παραλία

Σύμφωνα με την αρχική ζωγραφική αναφορά του Παρθένη, στο παραθαλάσσιο μέτωπο επιλέγεται το σημείο του λιμανιού-παραλίας, στη θέση του σημερινού Ναυτικού Ομίλου Καλαμάτας (Ν.Ο.Κ.). Το σημείο αυτό είναι εξέχουσας σημασίας για την πόλη: αποτελεί διπλό όριο, τόσο μεταξύ λιμανιού και παραλίας όσο και ως όριο της πόλης με τη θάλασσα. Είναι κόμβος σημαντικών αξόνων και κινήσεων. Έχει έντονο ιστορικό χαρακτήρα, λειτουργώντας ως καθρέφτης της οικονομικής ανάπτυξης των αρχών του 20ου αιώνα (ιστορικές επαύλεις). Ωστόσο, το σημείο αυτό σήμερα υπολειτουργεί.

Ο Ν.Ο.Κ. σε κατάσταση ερήμωσης με τιμεντένιο μολίσκο και γλίστρες να παραμορφώνουν το παραλιακό μέτωπο, ιδιωτικό parking με στρώση ασφάλτου σε μεγάλο μέρος του οικοπέδου, αποθήκες βαρκών, τραπέζια των καφετεριών που επεκτείνονται μέσα στο άλσος, ιδιωτική παιδική χαρά και λούνα παρκ είναι τα χαρακτηριστικά που στέκονται εμπόδιο στις φυγές προς την θάλασσα και κάνουν το σημείο δύσκολα προσβάσιμο, αποτρέποντας την καθιερωμένη καλοκαιρινή περατζάδα μέσα από αυτό. Οι βασικές κινήσεις σήμερα συγκεντρώνονται στην παραλιακή οδό Ναυαρίνου, στην οδό Ακρίτα και στο μόλο.

Αποπειρώμαι να ενεργοποιήσω το επιλεγμένο σημείο, βασισμένος στις υπάρχουσες κινήσεις, με ένα τρόπο που θα ενθαρρύνει τη διέλευση μέσα από αυτό. Ως όρια της περιοχής παρέμβασης επιλέγω τον αντιβραχίονα δυτικά, το άλσος στην προέκταση της οδού Μεγ. Αλεξάνδρου ανατολικά και τα ιστορικά κτίρια στα βόρεια. Τα κτίρια αυτά από Δύση προς Ανατολή είναι το Πανελλήνιο, το πρώτο καφενείο του λιμανιού που αποτέλεσε σημαντικό στέκι Καλαματιανών στο πέρασμα των χρόνων, δύο παλιές κατοικίες που τώρα έχουν χρήσεις αναψυχής και την έπαυλη Νικολόπουλου (σημερινό εικαστικό εργαστήρι της Δ.Ε.Π.Α.Κ.).

Αποφάσισα να αφαιρέσω οτιδήποτε υπάρχει ανατολικά του μόλου και νότια των ιστορικών κτιρίων, διατηρώντας τα άλσπ. Αυτό που προκύπτει τελικά είναι μια επαναφορά του φυσικού εδάφους με διαβάθμιση από

Μακέτες πορείας εργασίας

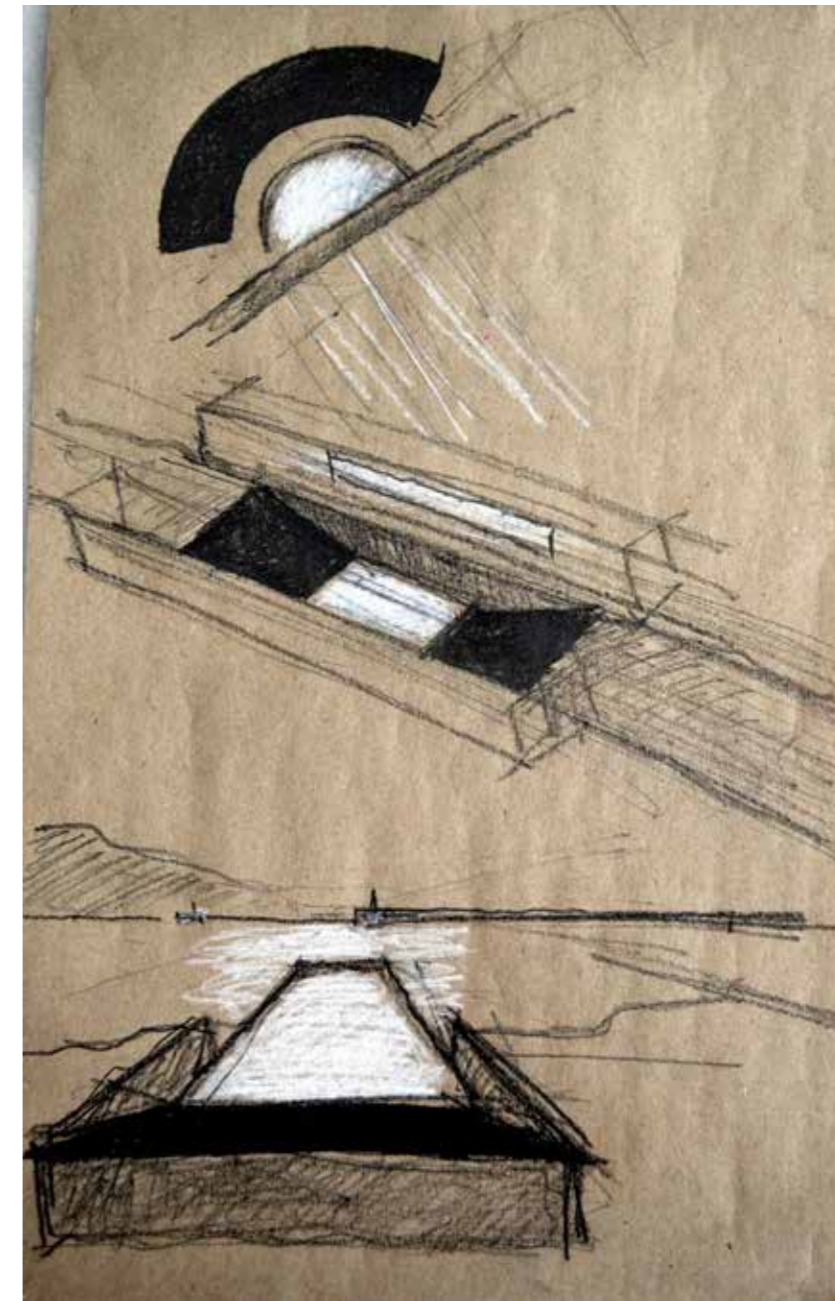
άμμο σε χώμα.

Με αυτά τα όρια, δημιουργώ έναν δημόσιο χώρο ως εκτόνωση της πόλης προς τη θάλασσα ακολουθώντας τις ορθοκανονικές χαράξεις των δρόμων. Σε αυτόν τον χώρο, διαμορφώνω υπαίθριο θέατρο που στρέφεται προς τη θάλασσα, δημιουργώντας έναν σημαντικό πολιτιστικό πυρήνα σε αυτό το καίριο σημείο της παραλίας. Όταν δεν λειτουργεί το θέατρο, ο χώρος παραμένει ζωντανός παίρνοντας χρήση περάσματος και πλατείας.

Σε ιστορική φωτογραφία του σημείου παρέμβασης του 1910 φαίνεται ότι υπήρχαν ξύλινες εξέδρες στο όριο με τη θάλασσα, που εξυπηρετούσαν τους λουόμενους. Θέλησα να επαναφέρω αυτήν τη μνήμη. Αυτό σε συνδυασμό με το ότι το ξύλο είναι φιλικό φυσικό υλικό που παραπέμπει σε παραλιακά μέτωπα, με οδήγησε στην επιλογή του ξύλινου deck. Θέλοντας να τονιστεί η εντύπωση ότι ο δημόσιος χώρος "ξεκολλάει" από το φυσικό έδαφος, ότι "ακουμπάει" σε αυτό, σχεδιάζω κάνοντας "παιχνίδι" με κενό και πλήρες με την ξύλινη επιφάνεια, αποκαλύπτοντας με κονστрукτιβιστικά μοτίβα το υλικό που βρίσκεται από κάτω (θάλασσα, άμμος, χώμα). Ακολουθώ κάναβο διαστάσεων όχθη στους πασσάλους του deck, οι οποίοι είναι από σκυρόδεμα.

Διατηρώ τις κινήσεις, βάζοντας την οργανωμένη πρόσβαση στο σημείο επαφής με την πόλη και πιο συγκεκριμένα στο σημείο που έχω και το μεγαλύτερο πλάτωμα. Αυτό το σημείο, σημαίνει περισσότερο την πρόσβαση καθώς σχετίζεται με τη λειτουργία του θεάτρου. Το deck, ωστόσο, δεν έχει σημαντική υψομετρική διαφορά σε σχέση με το έδαφος, επιτρέποντας, έτσι, την είσοδο στον χώρο σχεδόν από παντού.

Η κίνηση στον χώρο, θεωρώντας ότι κάποιος εισέρχεται από το μεγαλύτερο πλάτωμα, έχει ως εξής: Τρεις τοίχοι τονίζουν την είσοδο στον επισκέπτη, ο οποίος μπαίνοντας συναντά το αναψυκτήριο στα ανατολικά. Συνεχίζει προς Δύση, συναντώντας μια μεγάλη τρύπα για παιχνίδι παιδιών με την άμμο και κατεβαίνει νότια (από το +2,00m στο ±0,00), στην εκτόνωση προς τη θάλασσα, όπου εντοπίζει τις τρύπες στη θάλασσα για μπάνιο. Επιστρέφοντας, θα επιλέξει αν θα ακολουθήσει την ίδια διαδρομή ή αν θα φύγει από τις άλλες δύο εξόδους (η πρώτη μέσα από το άλσος που οδηγεί στον αντιβραχίονα και η δεύτερη στην επέκταση της οδού Ρήγα Φεραίου). Στην πορεία έχει ήδη προσπεράσει σημεία στάσης τα οποία τονίζονται και από ιστία φωτισμού. Ο δημόσιος χώρος χαρακτηρίζεται, λοιπόν, από επιπεδότητα και απλότητα σε μια προσπάθεια να μην εμποδίζονται οι φυγές προς τη θάλασσα.

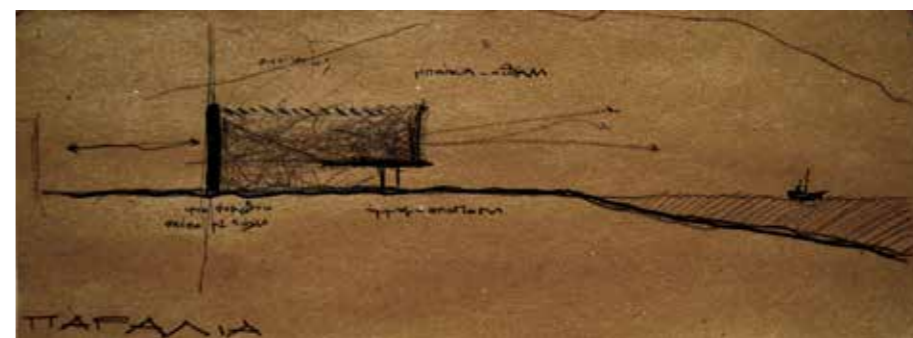
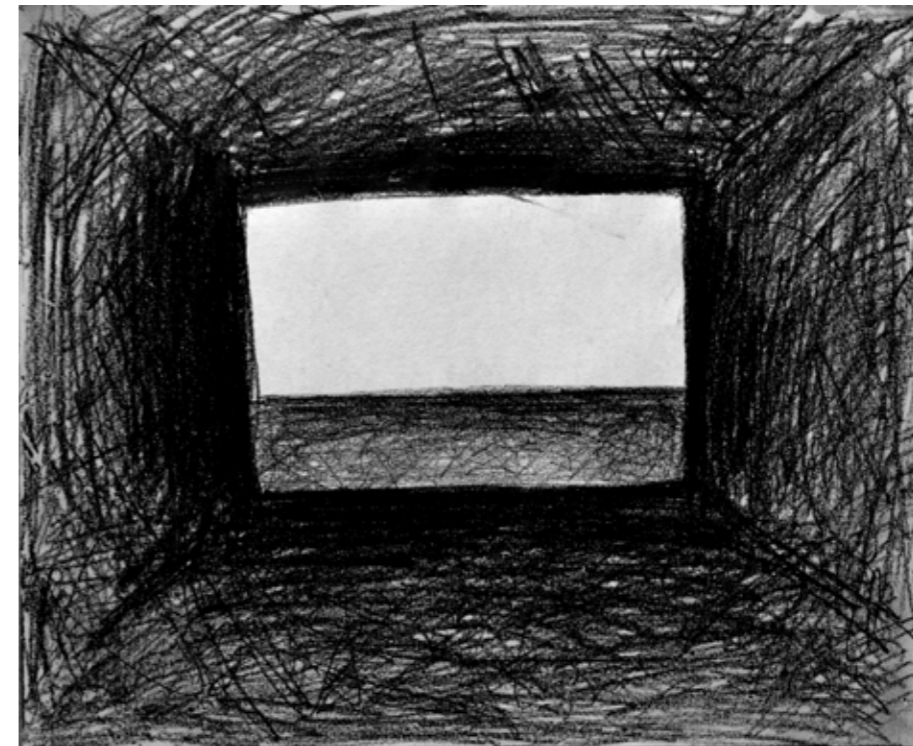
Σκίτσο πορείας εργασίας

Για τον σχεδιασμό του θεάτρου, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πρώτη ιδέα που παρέμεινε μέχρι τελευταία στιγμή, ήταν να στρέφεται μετωπικά προς τη θάλασσα, δημιουργώντας την εντύπωση μιας ατέρμονης σκηνής. Οτιδήποτε συμβαίνει μπροστά στα μάτια του θεατή είναι, εν δυνάμει, μέρος της παράστασης: ένας προβολέας από τον απέναντι λιμενοβραχίονα, μια βάρκα που μπορεί να φτάσει πάνω στη σκηνή, το φεγγάρι, ηθοποιοί μέσα στο νερό. Το θέατρο παίρνει τη συγκεκριμένη θέση, στο σημείο της μεγαλύτερης πρόσβασης, θέλοντας επίσης να υπάρξει διαβάθμιση στην υλικότητα από την πόλη (τσιμέντο) στο θέατρο (ξύλο) και τη σκηνή (ξύλο-άμμος-νερό).

Για τη λειτουργία του θεάτρου επέλεξα να εισάγω την ιδέα της μηχανής. Αυτό προέκυψε από διάφορες παρατηρήσεις: η ροή και οι κινήσεις (νερό, μεταβλητή γραμμή παραλίας, πλοία, γερανοί, πεζοί ποδήλατα, αυτοκίνητα), το στοιχείο της μηχανής (γερανοί, πλοία, εργοστάσιο), η επιθυμία για τη σήμανση ενός συμβάντος με τη μεταμόρφωση του χώρου καθώς και η αποφυγή "πλάτης" στην πόλη που θα έκαναν οι μόνιμες κερκίδες λόγω μικρών υψομετρικών διαφορών. Έτσι, με κανόνα ότι τα κατακόρυφα στοιχεία είναι μεταλλικά (ραπέλς με επένδυση οξειδωμένης μαύρης λαμαρίνας), οι τοίχοι της εισόδου στρέφονται δημιουργώντας την πίσω πλευρά του θεάτρου, οι πλαϊνοί τοίχοι σπκώνονται από το έδαφος, οι κερκίδες είναι τμήματα του ίδιο του deck που υψώνονται στις σωστές θέσεις ενώ τα σκαλοπάτια δημιουργούνται στρεφόμενα. Μηχανικά επίσης σπκώνονται και κάποια μέρη του deck τα οποία γίνονται τοίχοι υπαίθριας έκθεσης ζωγραφικής ή φωτογραφίας. Ο δημόσιος χώρος, λοιπόν, διαχωρίζεται από το θέατρο εν ώρα παράστασης. Ο θεατής θα μπει από τη δυτική πλευρά στο θέατρο ενώ η ανατολική πλευρά παραμένει αυτή του επισκέπτη του δημόσιου χώρου. Το αναψυκτήριο εν ώρα παράστασης μετασχηματίζεται σε καμαρίνια-παρασκήνιο για τους ηθοποιούς ενώ το βόρειο μέρος του παραμένει ως αναψυκτήριο εξυπηρετώντας το κοινό. Η μηχανική κίνηση επιτυγχάνεται με έμβολα και μηχανισμούς ανυψωτικών επιφανειών ("ψαλίδια").

Προκειμένου να τονιστεί η σχέση με αυτό που βρίσκεται από κάτω προτείνεται φωτισμός στις τρύπες (τρύπες στη θάλασσα, τρύπα στο χώμα, τρύπες τοίχων εκθέσεων).

Τέλος, σε μια προσπάθεια να ενωθούν τα δύο άλσος (άλσος Πανελληνίου και άλσος προέκτασης οδού Μεγ. Αλεξάνδρου) προστίθενται δέντρα μικρότερου ύψους στο ενδιάμεσο. Πιο συγκεκριμένα, τζιτζιφιές, σύμφωνα με μια αναφορά ύπαρξης αυτών των δέντρων στην περιοχή.

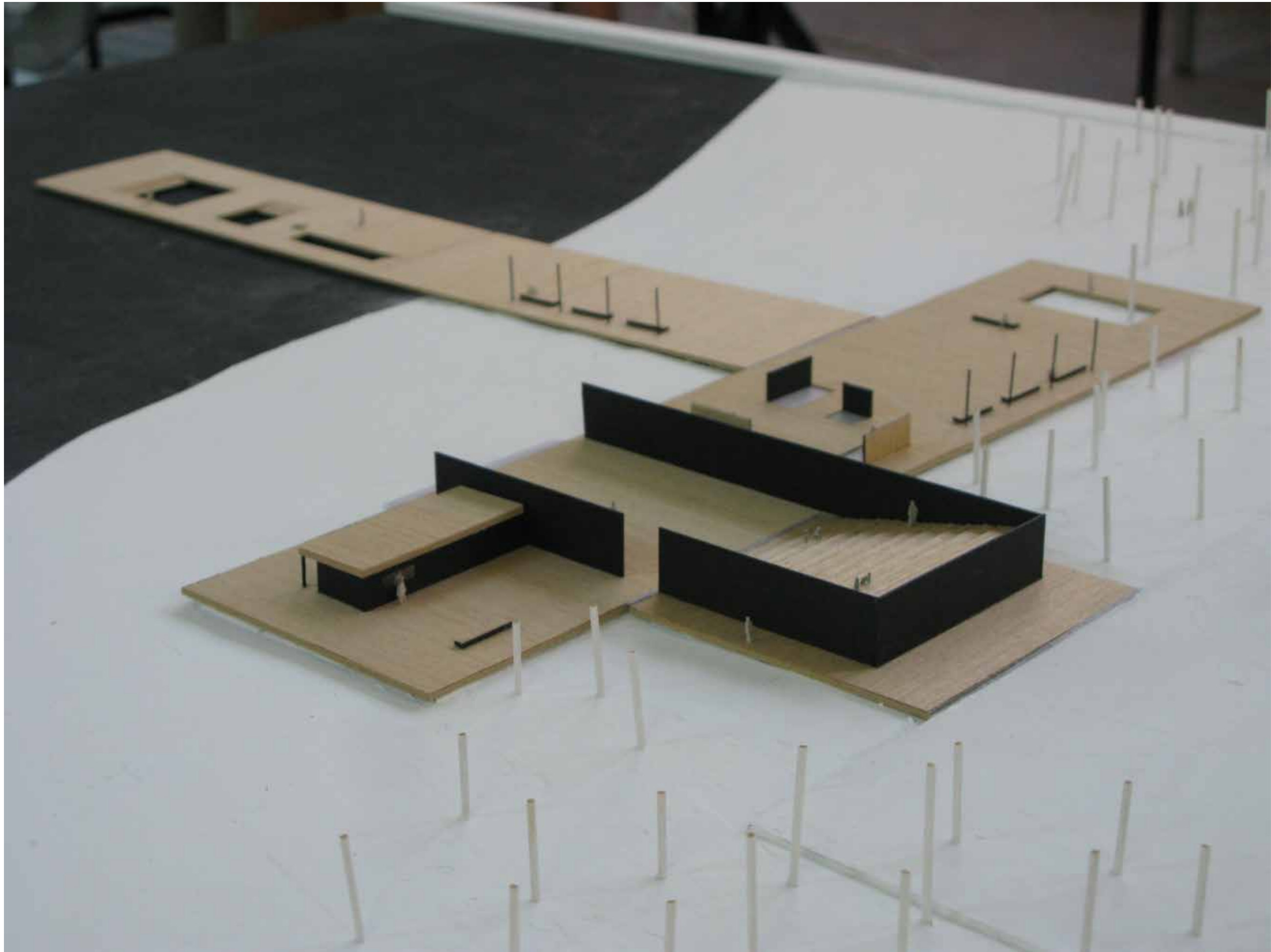
Σκίτσα πορείας εργασίας

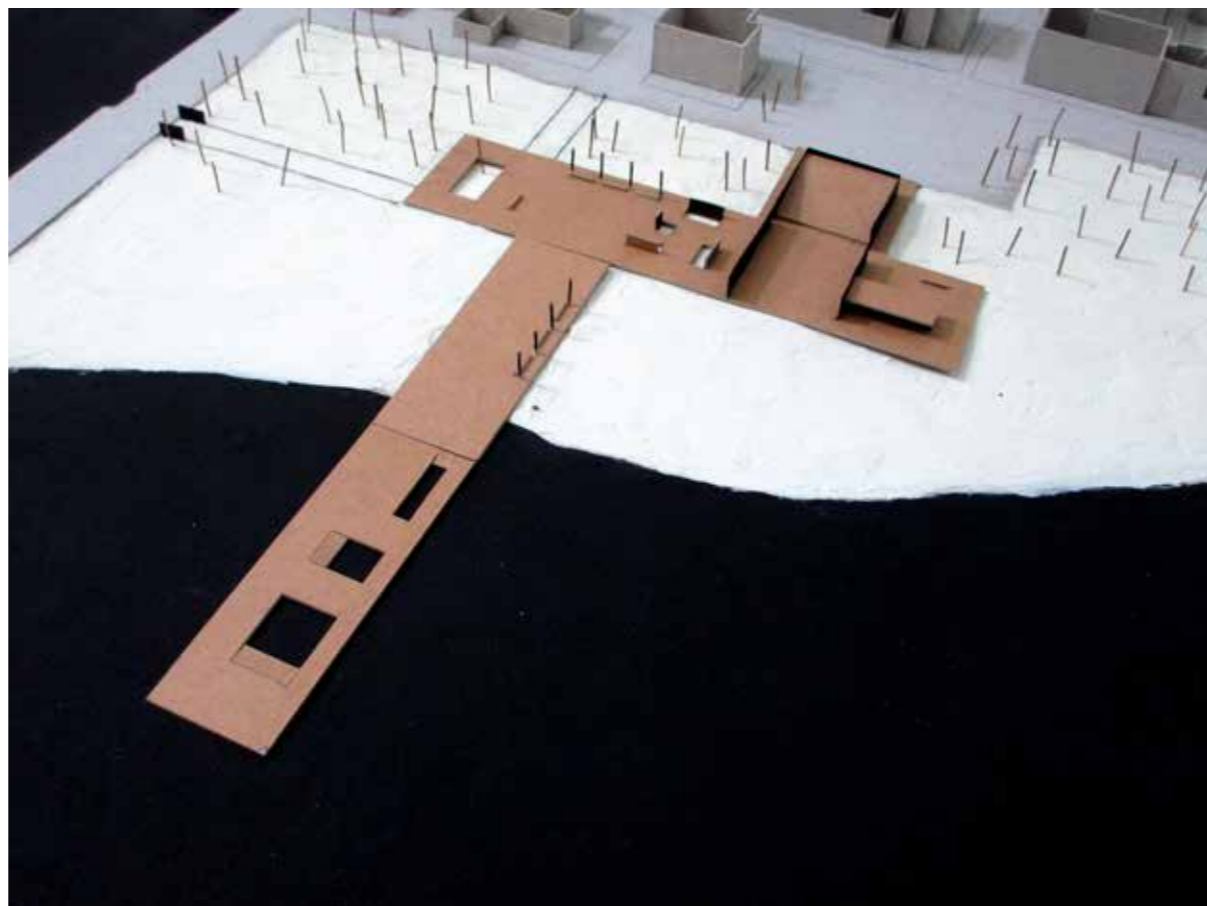
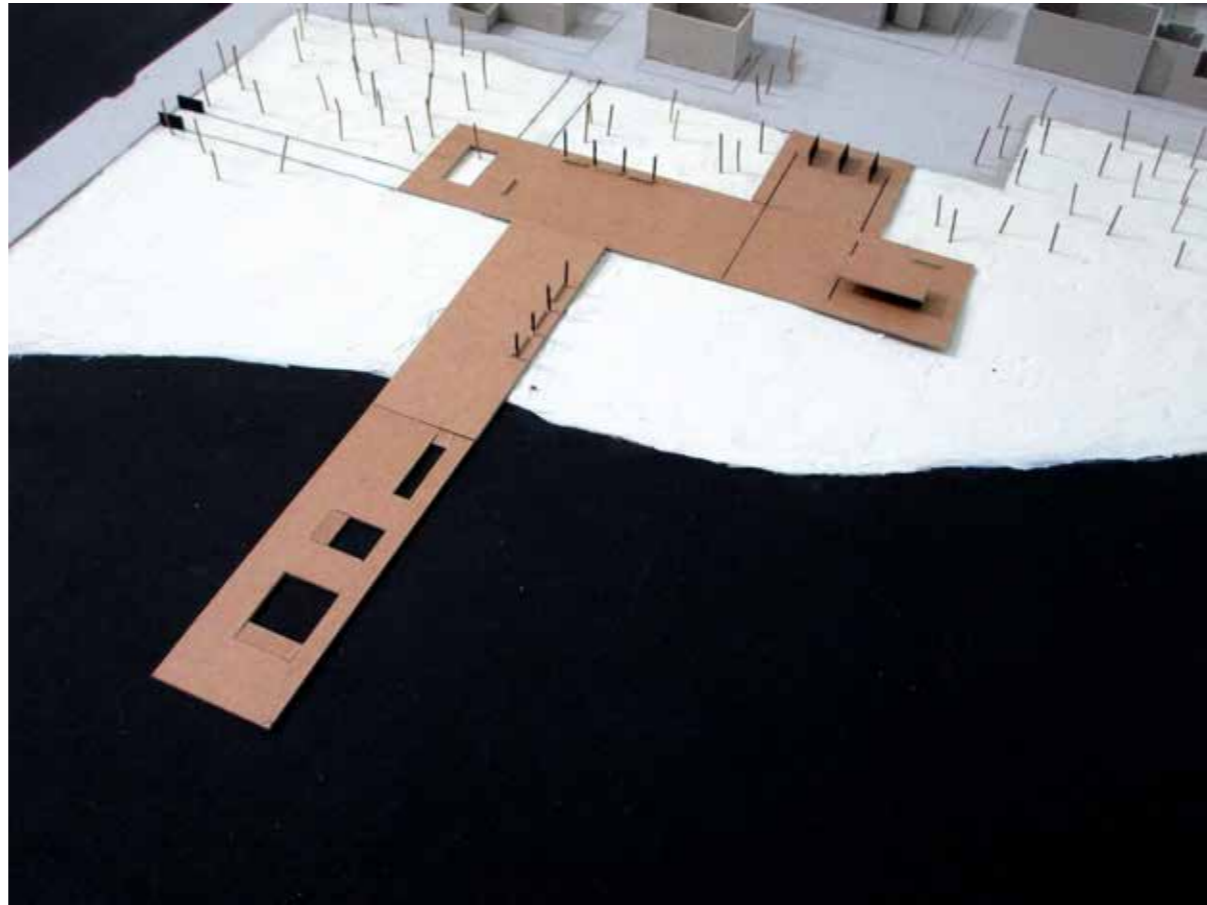
ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

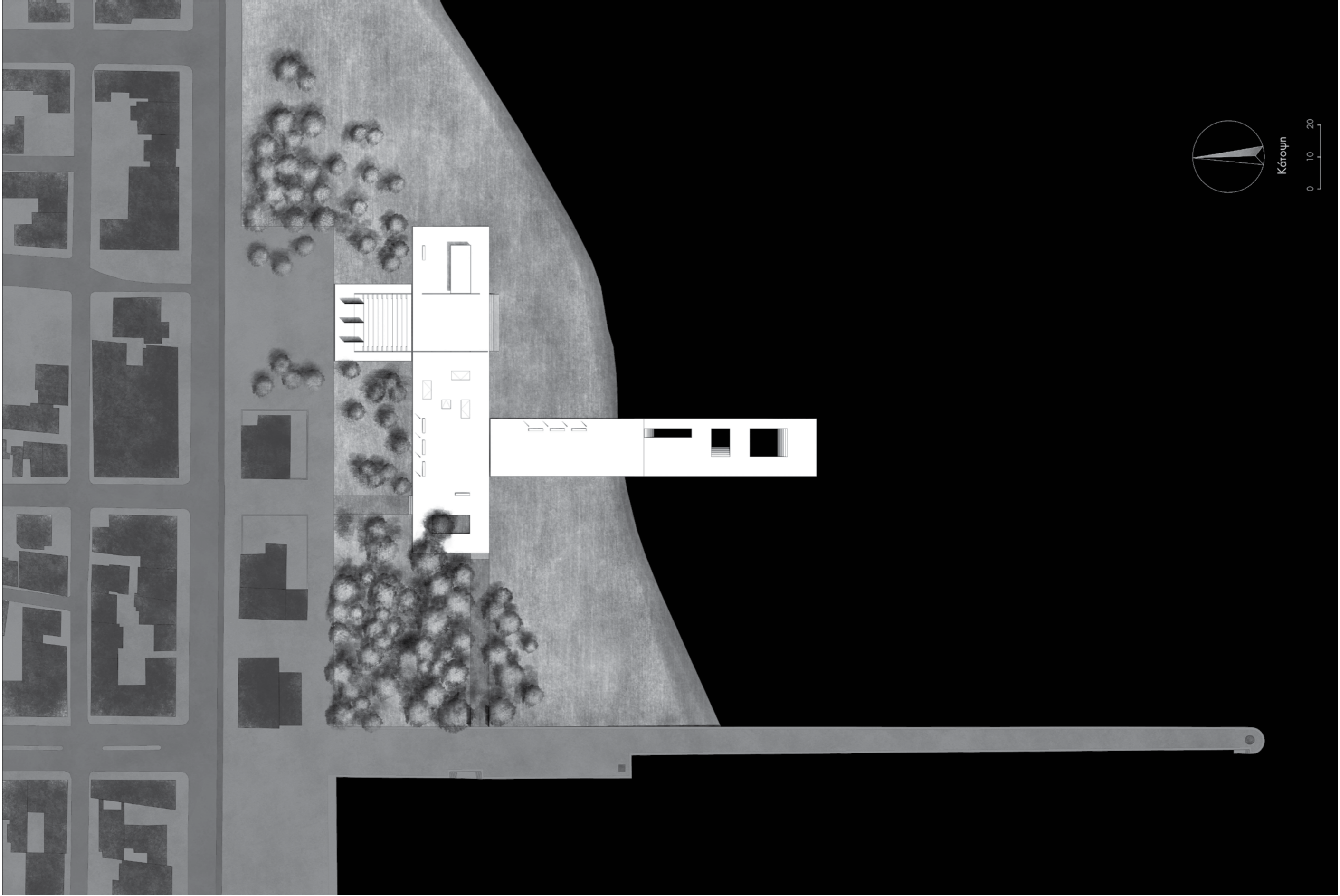

ΚΑΤΟΥΗ
ΚΑ. 1:1000

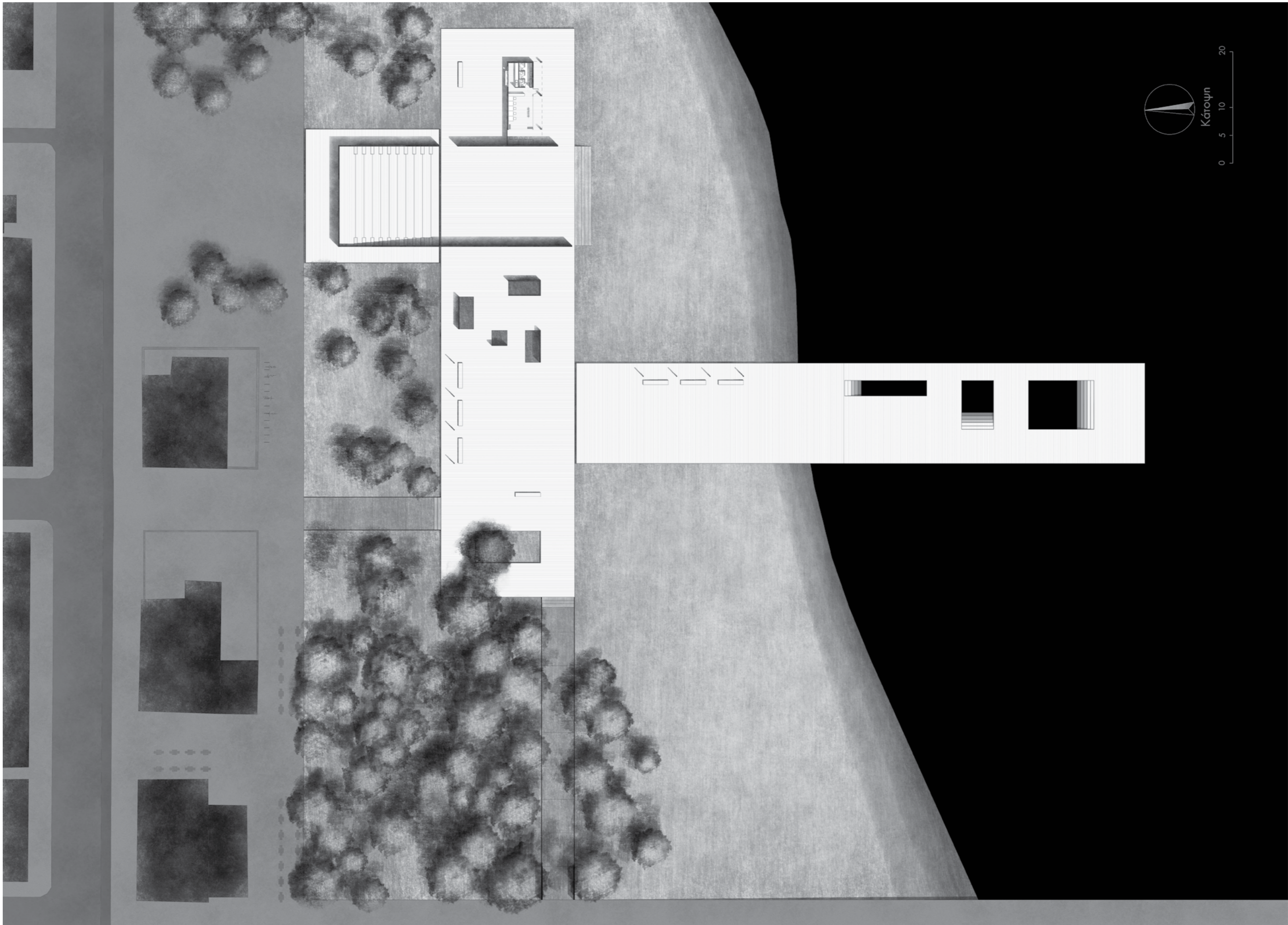

Κάρτη

0 10 20

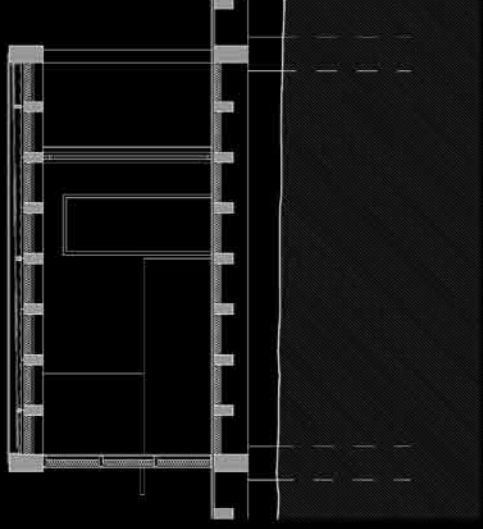
Κάτοψη

0 5 10 20

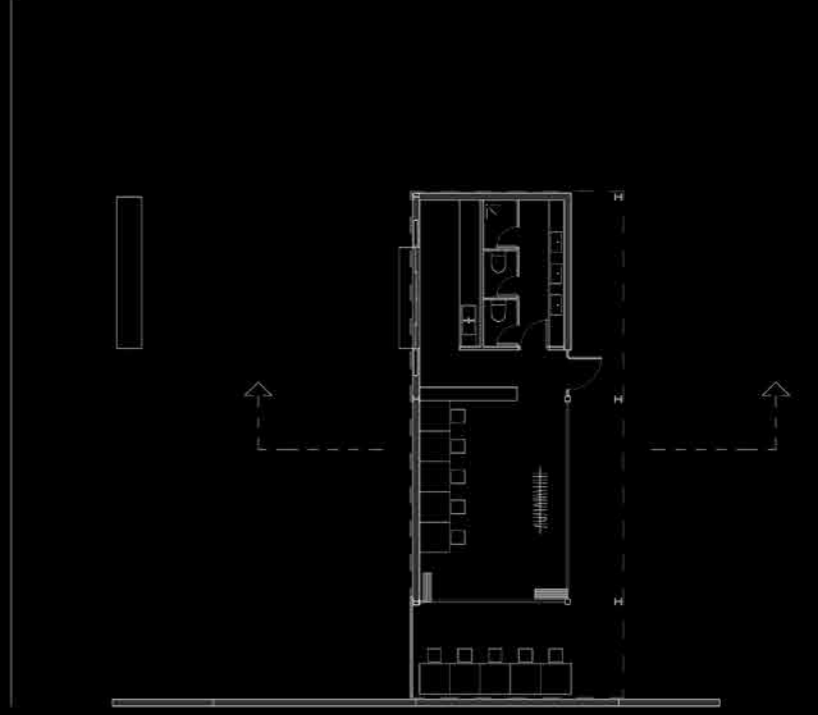
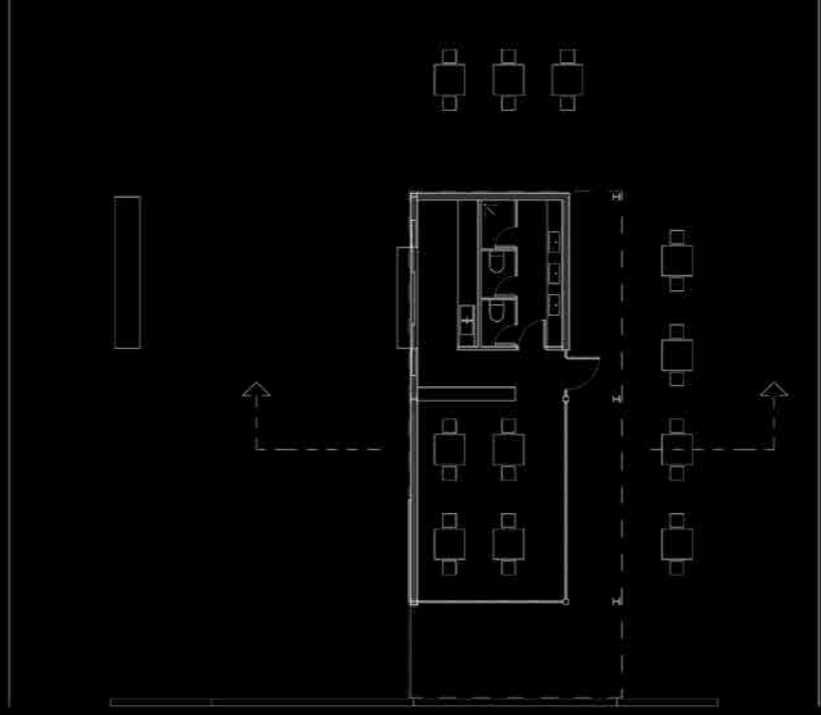

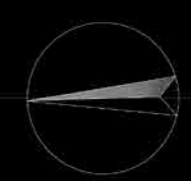
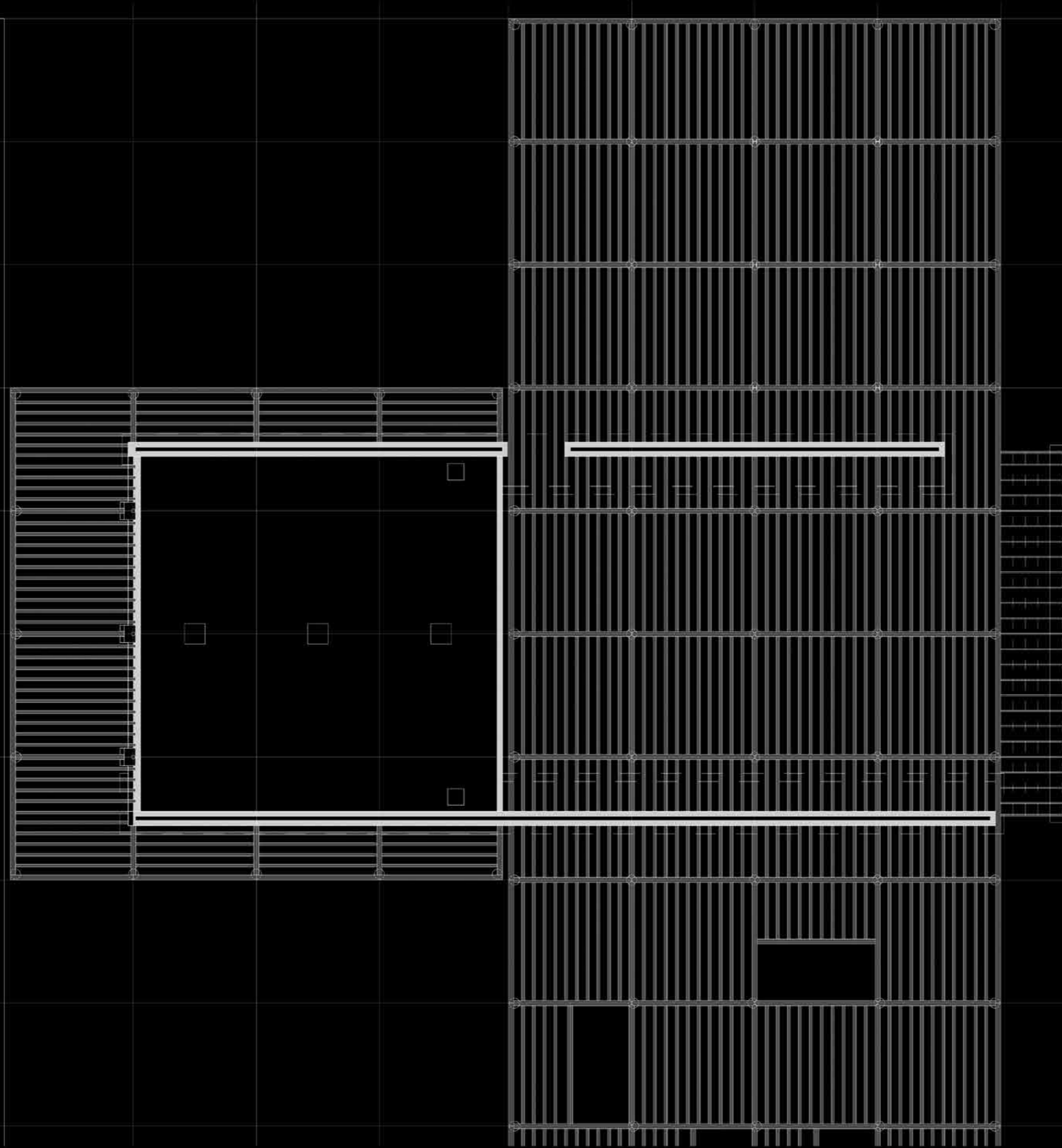

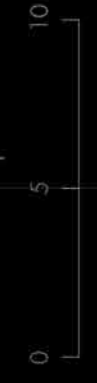
Τομή αναψυκτηρίου - παρασκηνίου
0 5

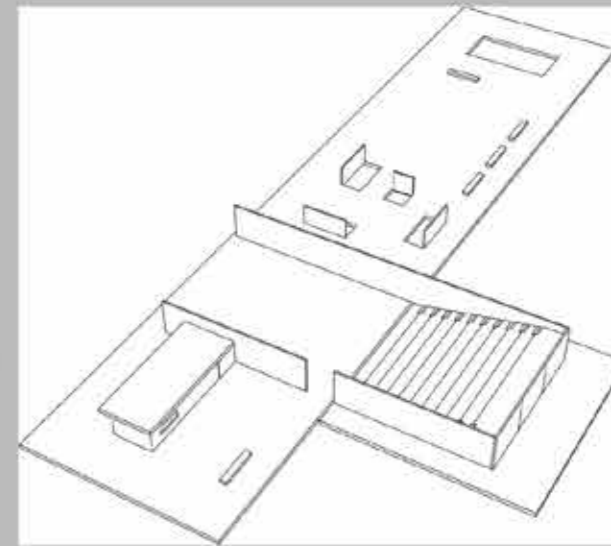
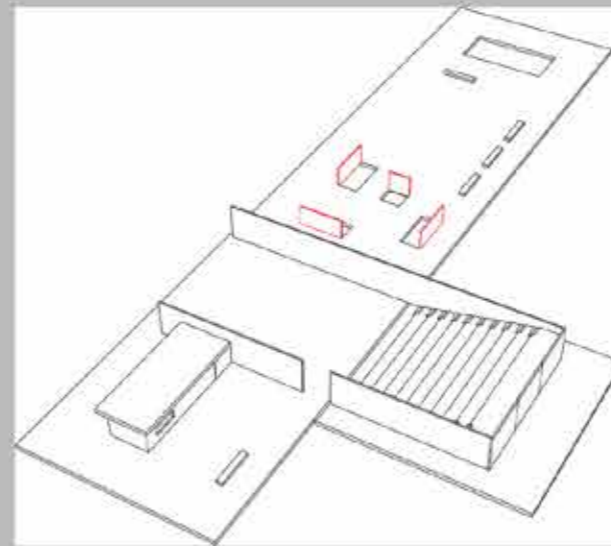
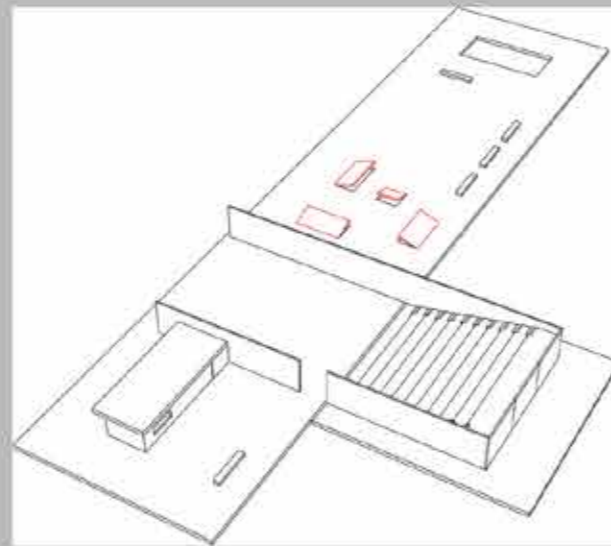
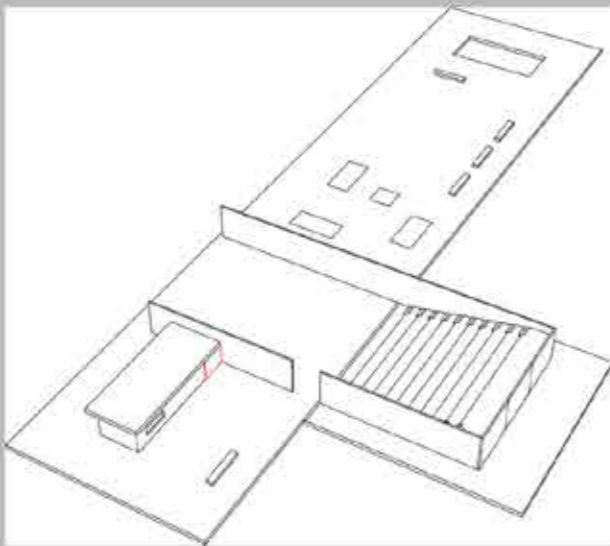
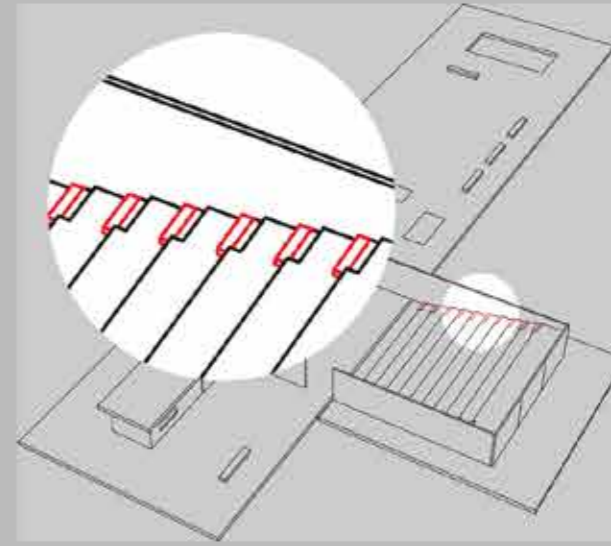
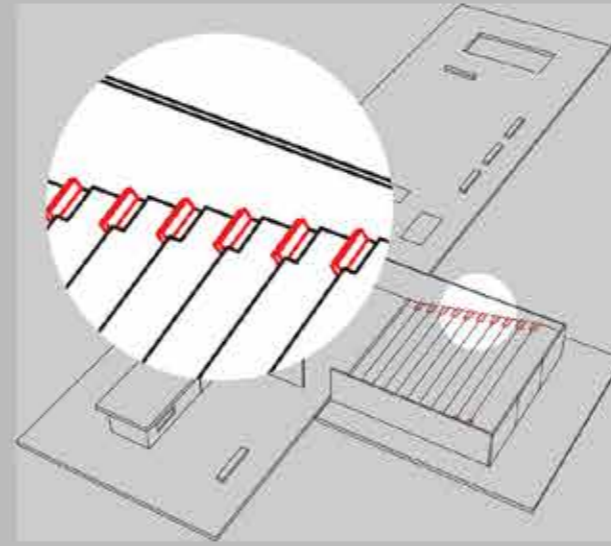
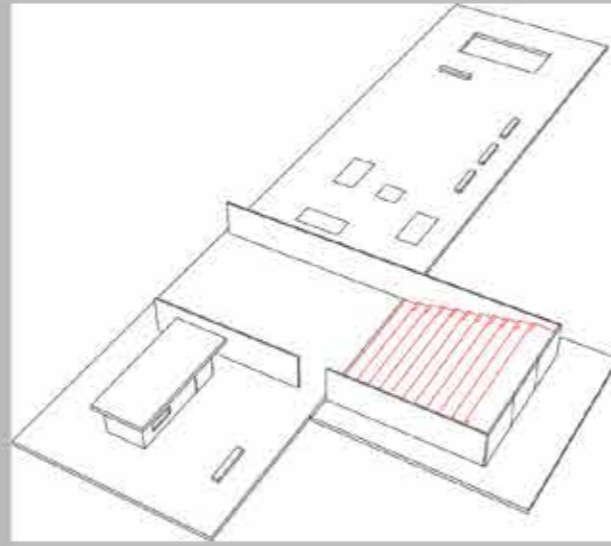
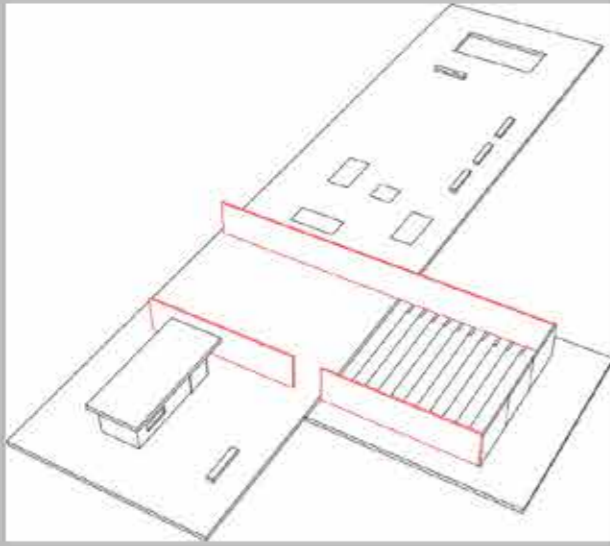
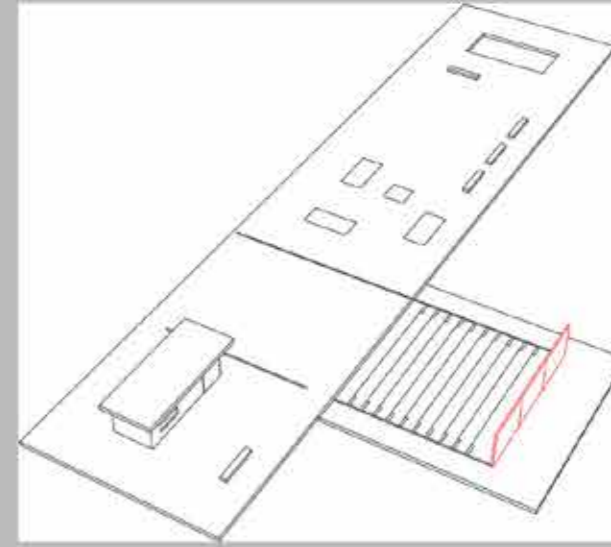
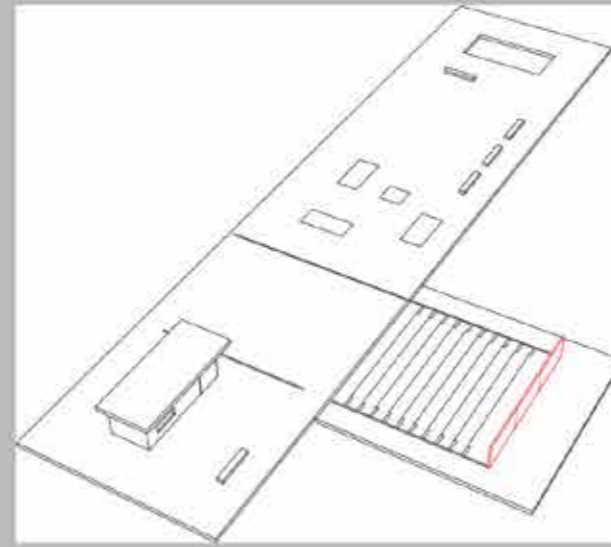
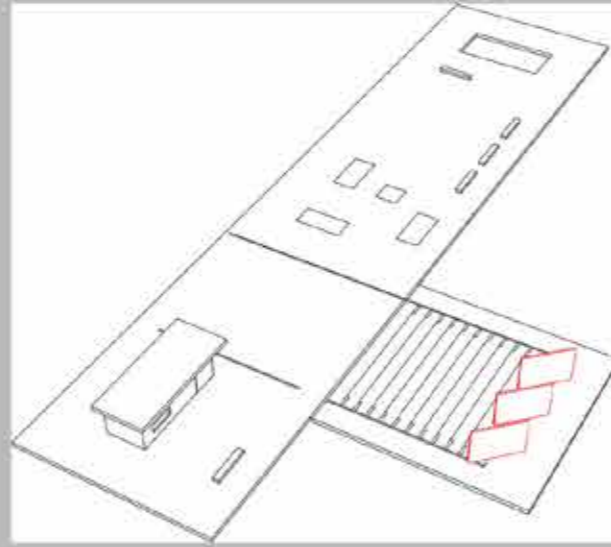
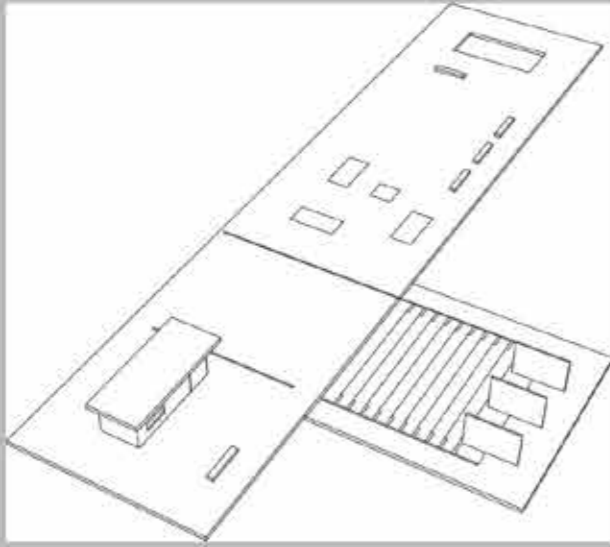

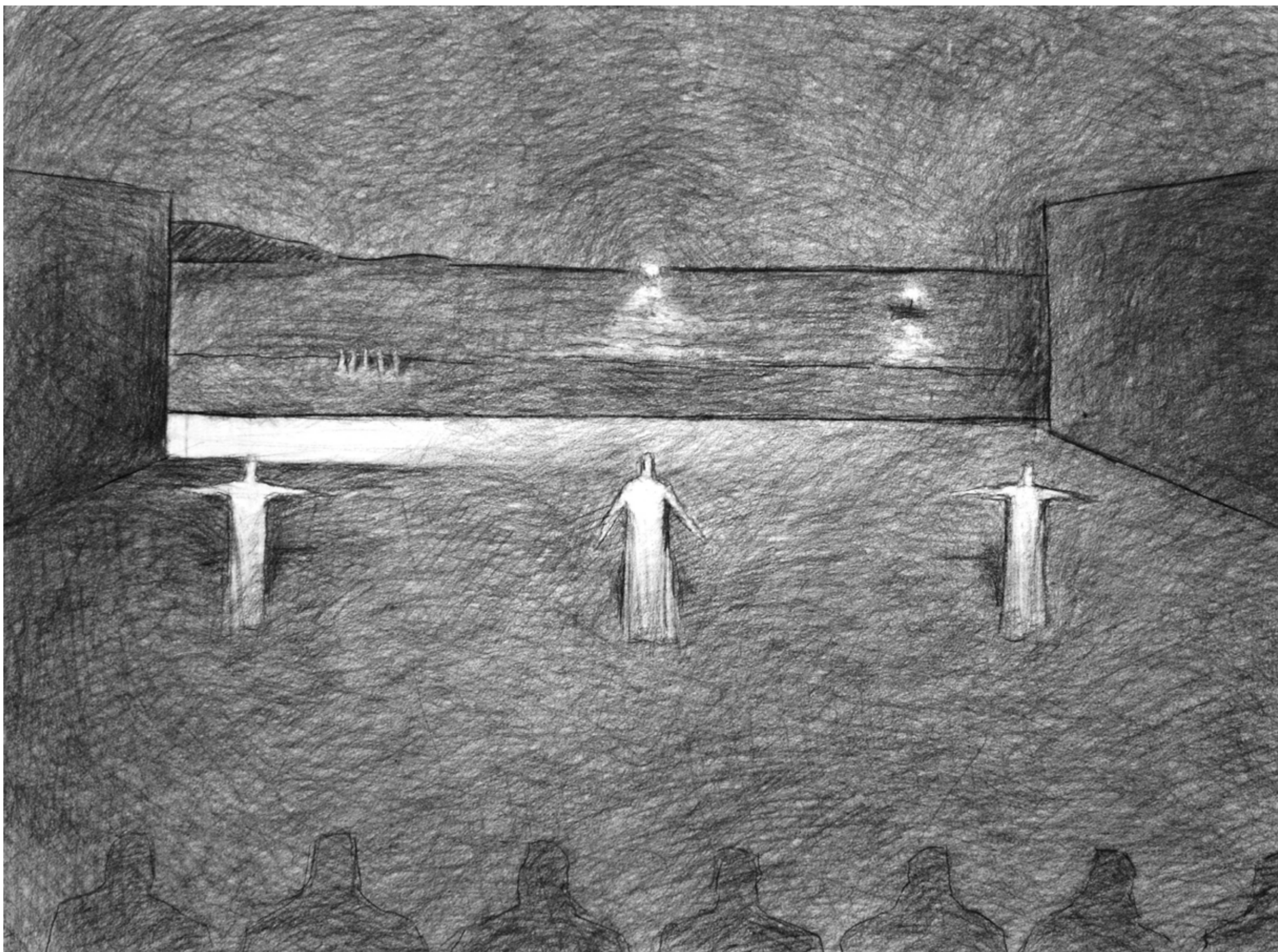
Κατόψεις αναψυκτηρίου - παρασκηνίου
0 5 10

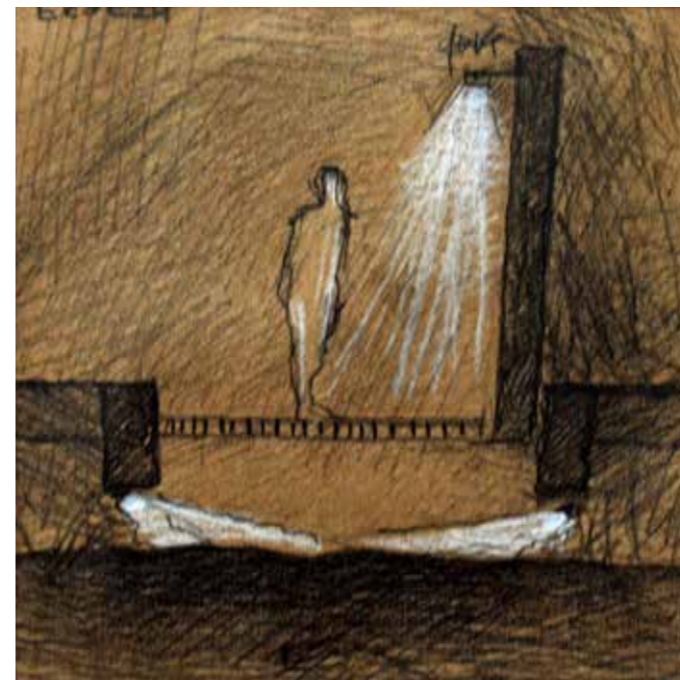
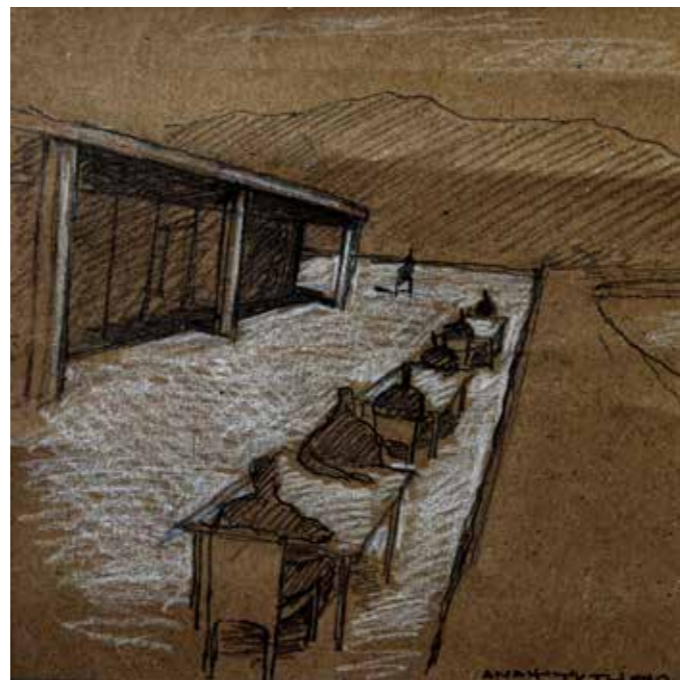
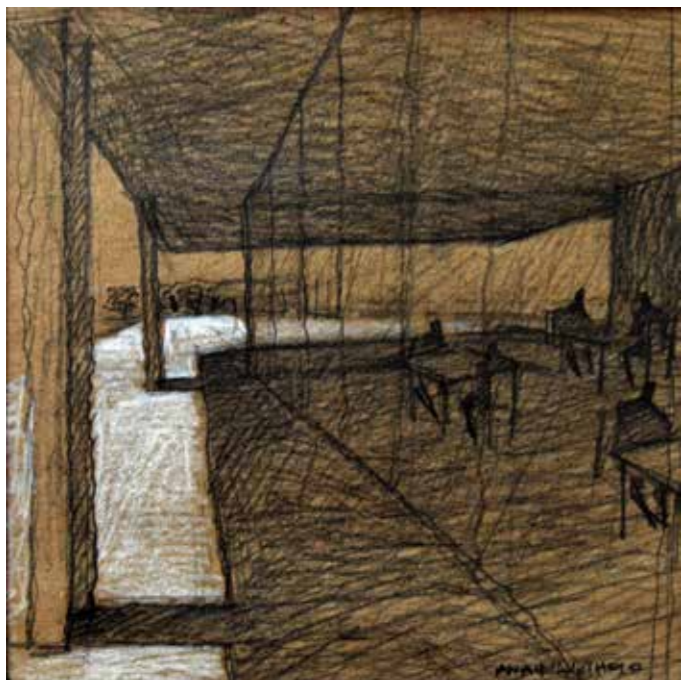
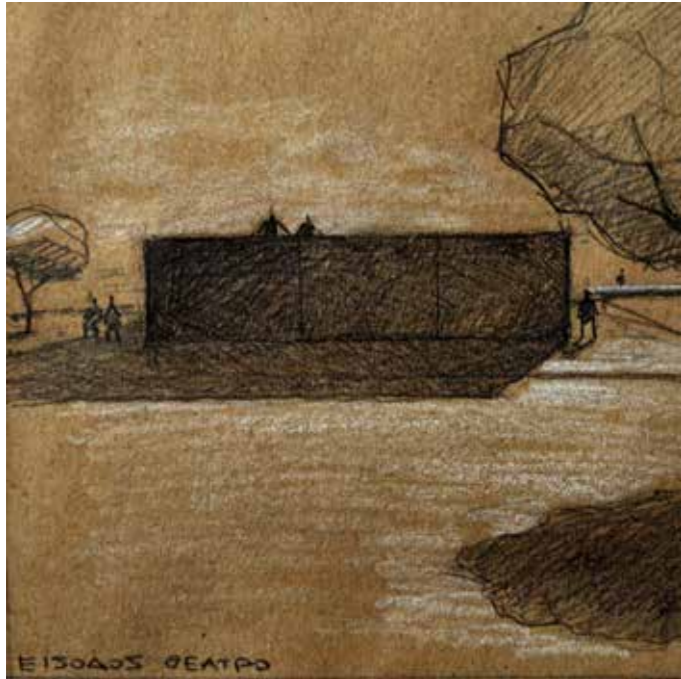
Κάτοψη

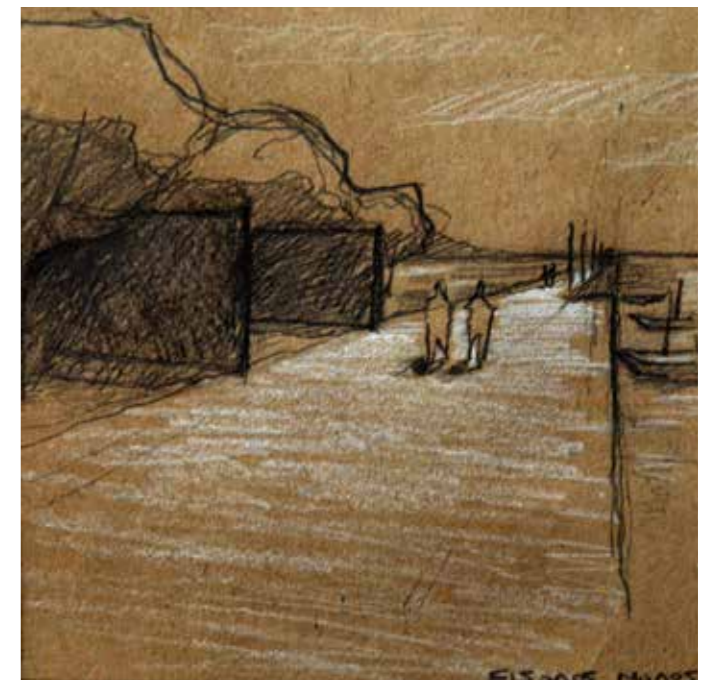
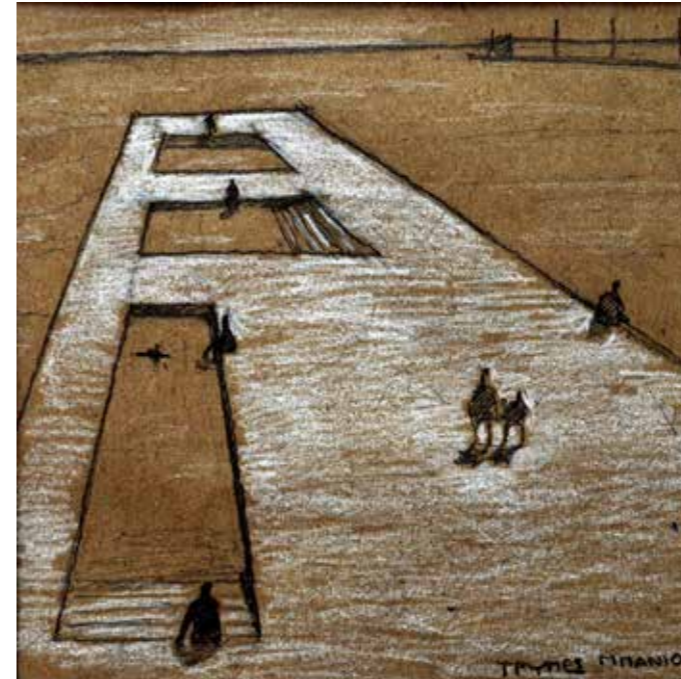

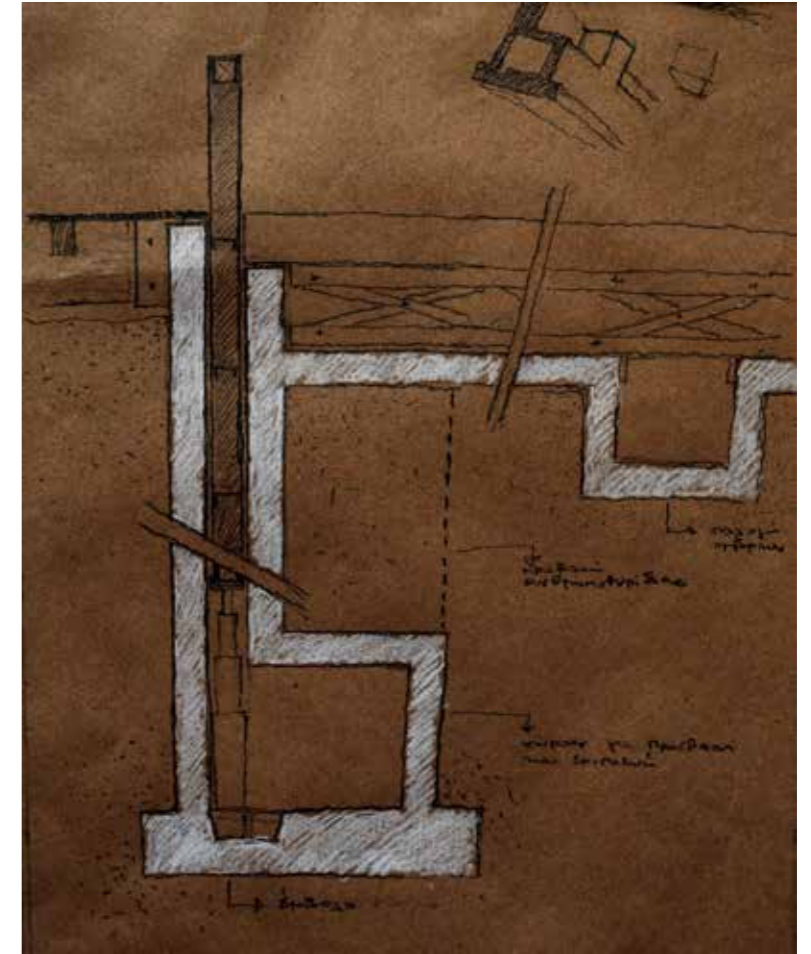
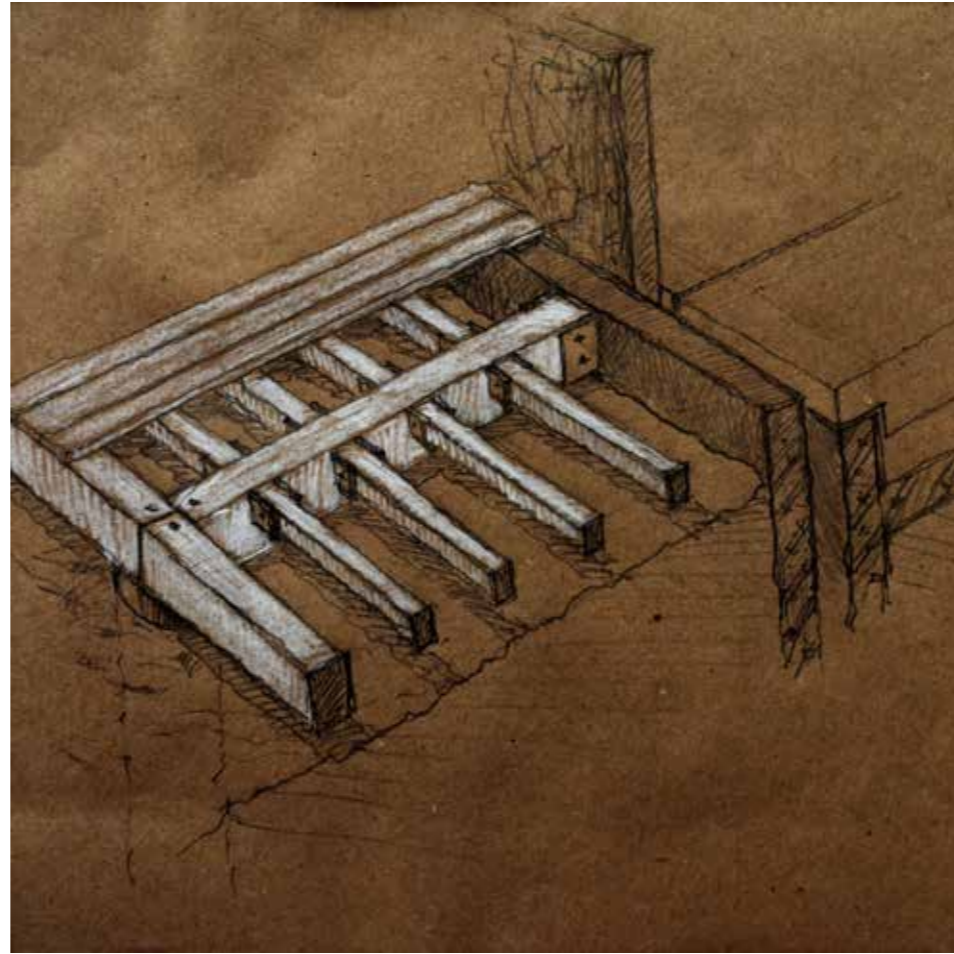
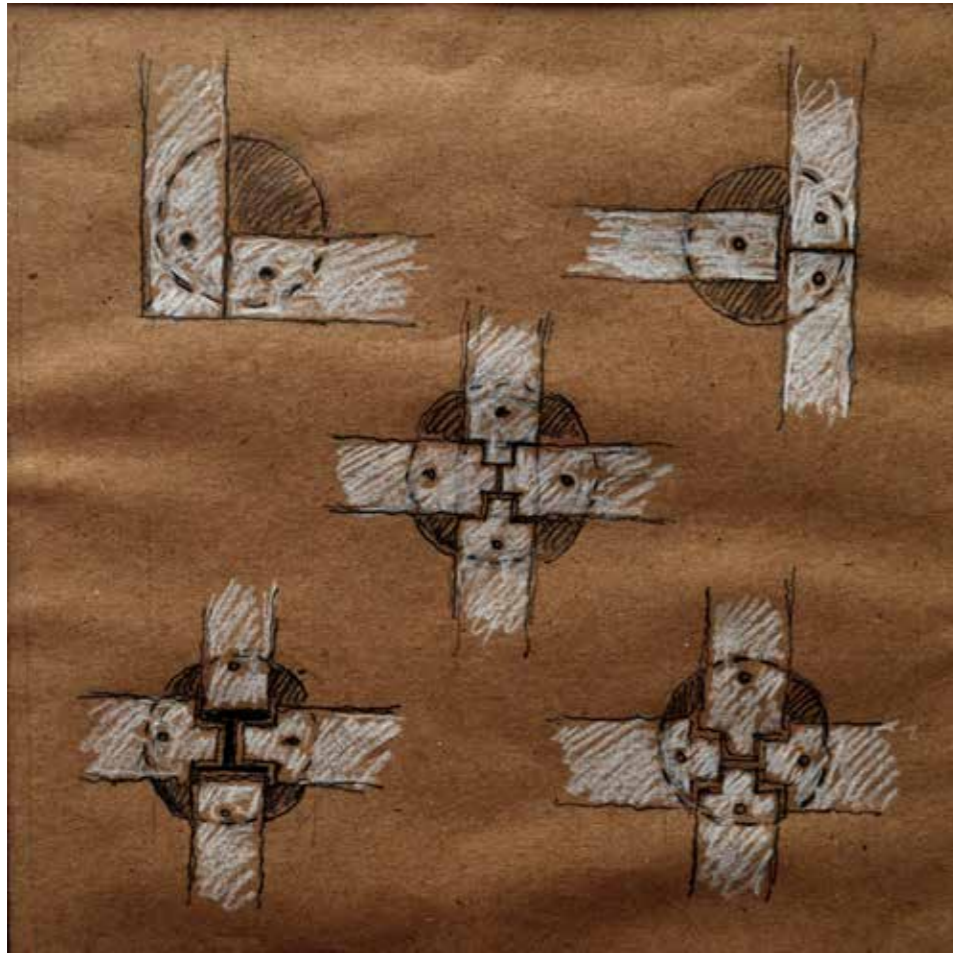

Σχέση σκηνής και θεατή (σκίτσο)

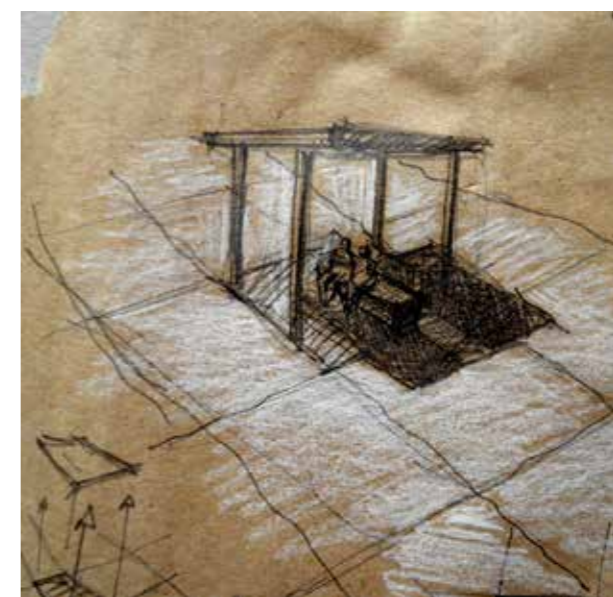
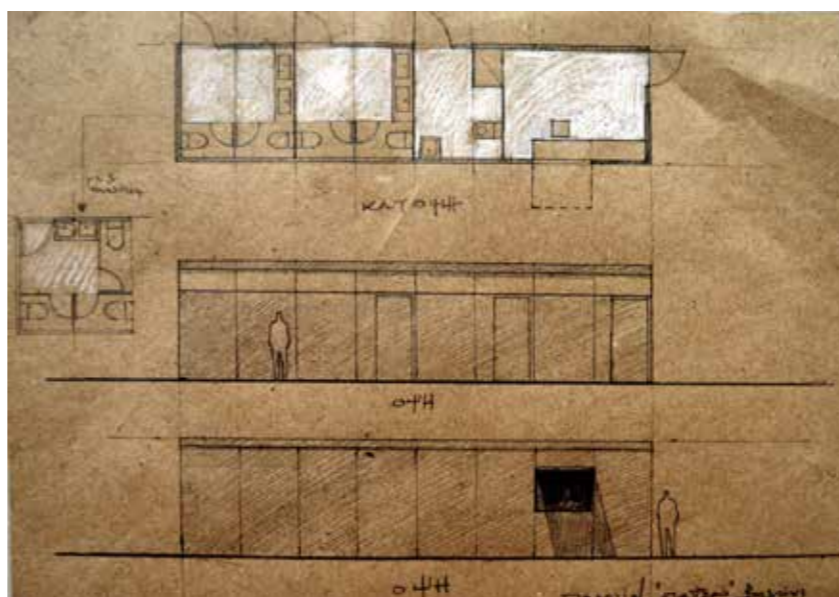
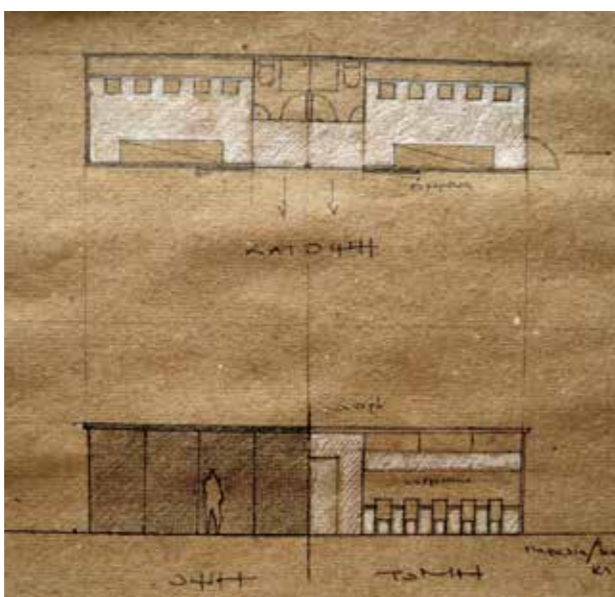
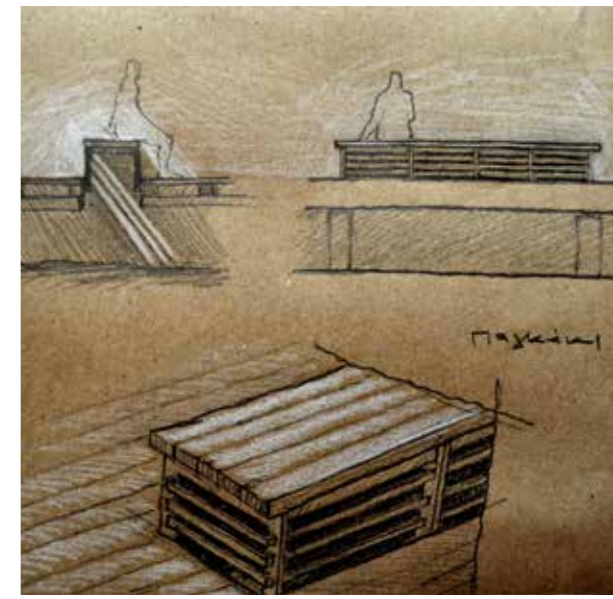
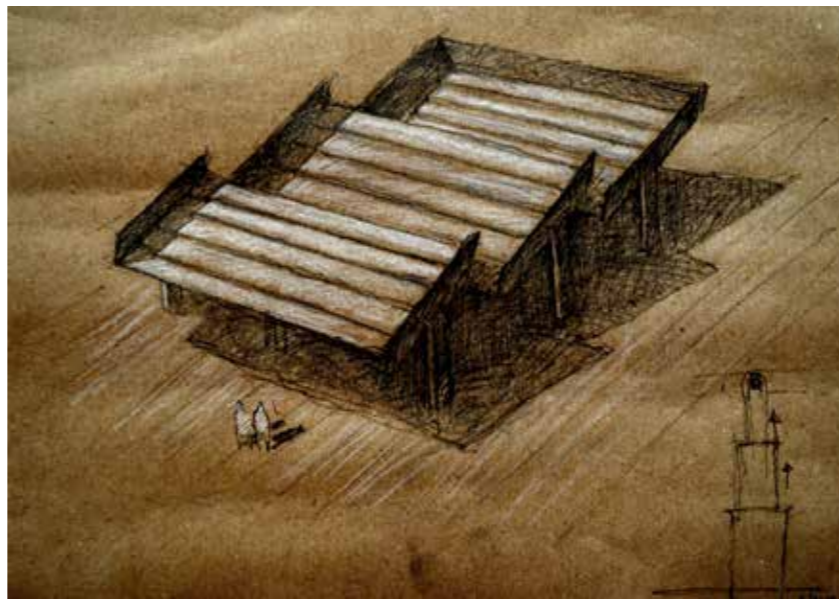
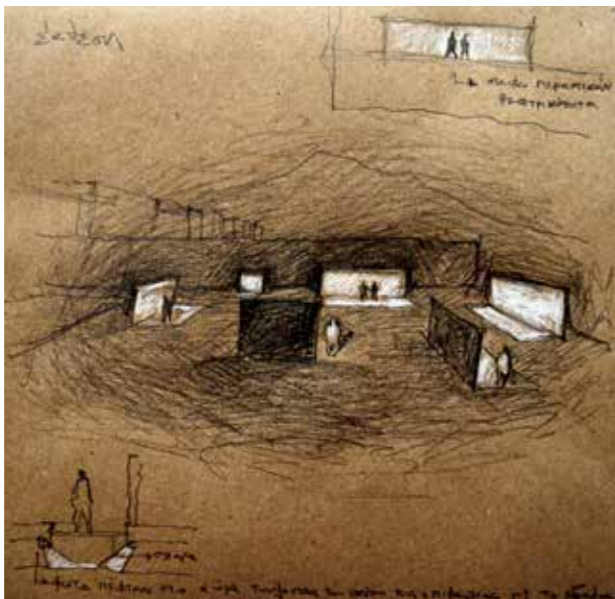
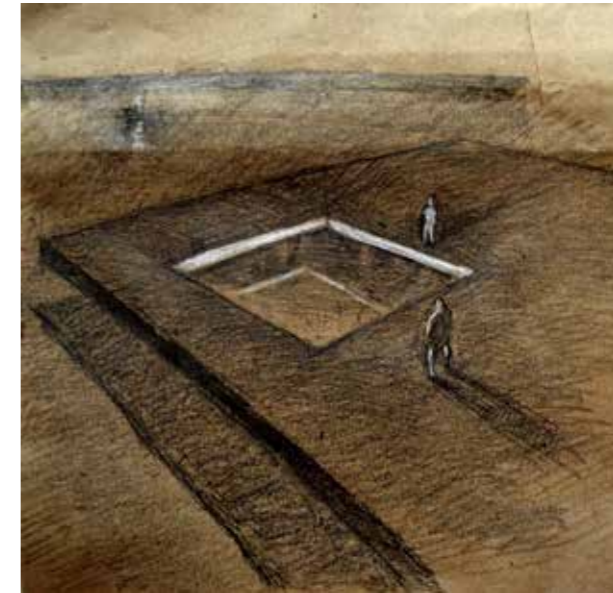
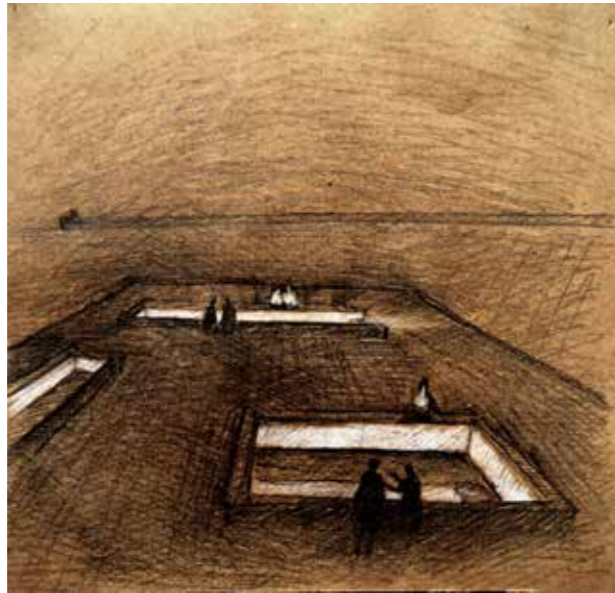

Σκίτσα αναπαράστασης χώρου

Σκίτσα κατασκευαστικών στοιχείων

Σκίτσα πορείας εργασίας

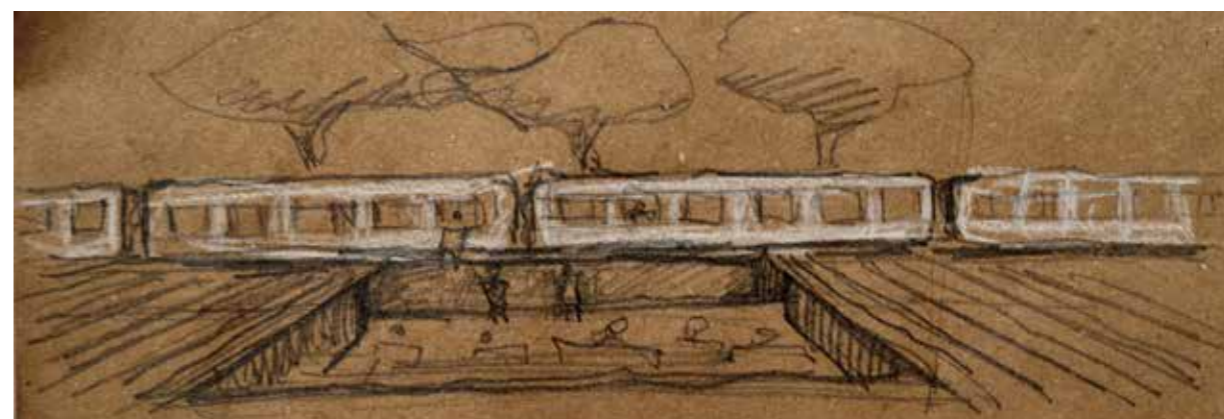
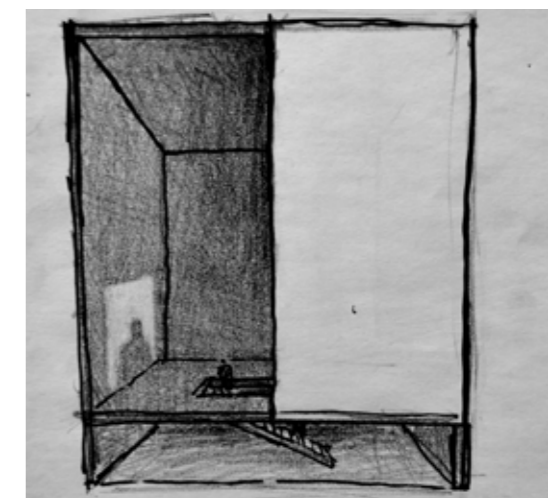
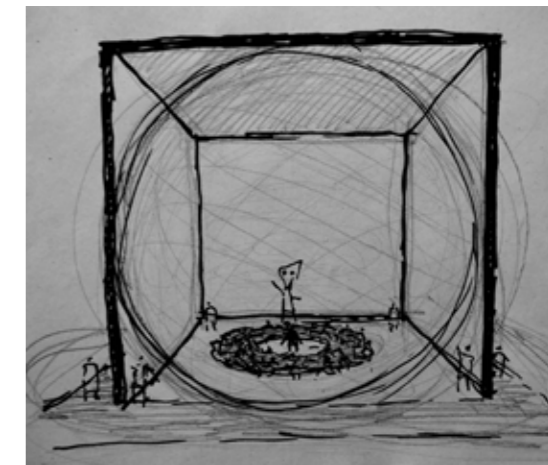
2 Πάρκο

Το 1986 ολοκληρώνεται το έργο του επιμήκους, κατάφυτου Πάρκου ΟΣΕ Καλαμάτας. Χαρακτηριστικό του, πέρα από τις θεματικές ενότητες που περιείχε (παιδική χαρά, παιδικός σταθμός, πίστα πατινάζ κ.α.), είναι η ένταξη του υπάρχοντος κτιρίου του σταθμού και των σιδηροδρομικών γραμμών σε αυτό. Αυτές διατρέχουν όλο το πάρκο και κατεβαίνουν προς το λιμάνι. Βασικό χαρακτηριστικό είναι επίσης και τα βαγόνια (19ου και 20ου αιώνα), τα οποία δίνουν μουσειακό χαρακτήρα στο πάρκο, χαρίζοντάς του τον τίτλο του μοναδικού υπαίθριου μουσείου τραίνων στην Ελλάδα. Τα τραίνα περιλαμβάνουν διάφορα μέρη: ατμομάζες, ντιζελάμαζες, δρέζινες, γεραμούς. Κυρίως, όμως, βαγόνια επιβατικά ή αποθηκευτικά τα οποία εκτός από την έκθεση, φιλοξενούν διάφορους συλλόγους.

Οι κινήσεις μέσα στο πάρκο συγκεντρώνονται σε ένα χωμάτινο μονοπάτι, που ακολουθεί τον άξονα του και σε μικρότερα εγκάρσια μονοπάτια, που εισάγουν κόσμο από διάφορα άλλα σημεία. Σημαντική είναι και η κίνηση του ποδηλατόδρομου στην ανατολική πλευρά. Στο σημείο του σταθμού, ο οποίος σήμερα λειτουργεί ως καφετέρια-αναψυκτήριο, υπάρχει πλακόστρωση. Τα κτίρια εκατέρωθεν του πάρκου είναι κυρίως τετραώροφες πολυκατοικίες. Το πάρκο διακρίνεται για την επιπεδότητά του (με εξαίρεση μερικούς τεχνητούς λόφους για παιχνίδι), τη γραμμικότητα και την έντονη φύτευσή του.

Αυτή η γραμμικότητα με ενδιέφερε να μη διασπαστεί, ήθελα να γίνει μέρος του θεάτρου. Έτσι, σχεδιάζω το θέατρο, ανάμεσα από τις σιδ. γραμμές, δίπλα από τον σταθμό, ως ένα πέρασμα, το οποίο υποχωρεί από το επίπεδο του εδάφους, αφήνοντας ανεμπόδιστες τις φυγές και τις κινήσεις στον άξονα του πάρκου. Σε αυτήν την αμφι-θεατρική διάταξη, ο θεατής βρίσκεται πλέον κάτω από τον ορίζοντα.

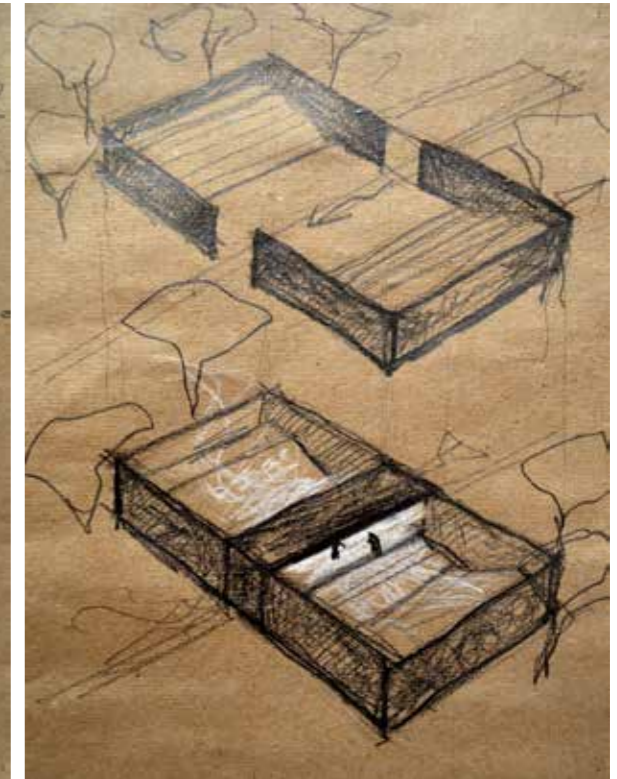
Τη γραμμικότητα τονίζουν και τα βαγόνια, τα οποία συμμετέχουν στον σχεδιασμό, ορίζοντας τον χώρο. Το γεγονός ότι παρόλο που λειτουργούν ως εκθέματα, είναι στοιχεία κινητά, μου επιτρέπει να τα αναδιατάξω αλλά και να τα κινήσω. Έτσι προτείνω μια αναδιάταξη

Σκίτσα πορείας εργασίας

των βαγονιών, που αξιοποιεί ολόκληρη την περιοχή της παρέμβασης. Και όσον αφορά την κίνηση, για άλλη μια φορά, η μεταμόρφωση του χώρου γίνεται μέρος της σύνθεσης. Τα επιλεγμένα βαγόνια (μια ατμομάξα και τρία επιβατικά εκατέρωθεν) αλλάζουν θέση με βαρούλκα, φτάνοντας στον χώρο του θεάτρου όταν υπάρχει παράσταση. Επιπλέον, γίνονται μέρος της παράστασης, σκηνικός χώρος, μιας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους ηθοποιούς.

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι ίδια με το προηγούμενο σημείο: ξύλινες σανίδες στις κερκίδες και την σκηνή ενώ οι κατακόρυφοι τοίχοι έχουν μεταλλική επένδυση, υλικό παρεμφερές με αυτό των βαγονιών. Περιμετρικά του υπαίθριου θεάτρου σχεδιάζεται υπόγειος χώρος που επιτρέπει την προετοιμασία και κυρίως την κυκλική κίνηση των ηθοποιών. Η είσοδος σε αυτόν γίνεται από τους πλαϊνούς τοίχους μέσα από συγκεκριμένα ανοίγματα που έχουν κεντρικό άξονα περιστροφής, τα οποία λειτουργούν σαν κουίντες Ιταλικής Σκηνής.

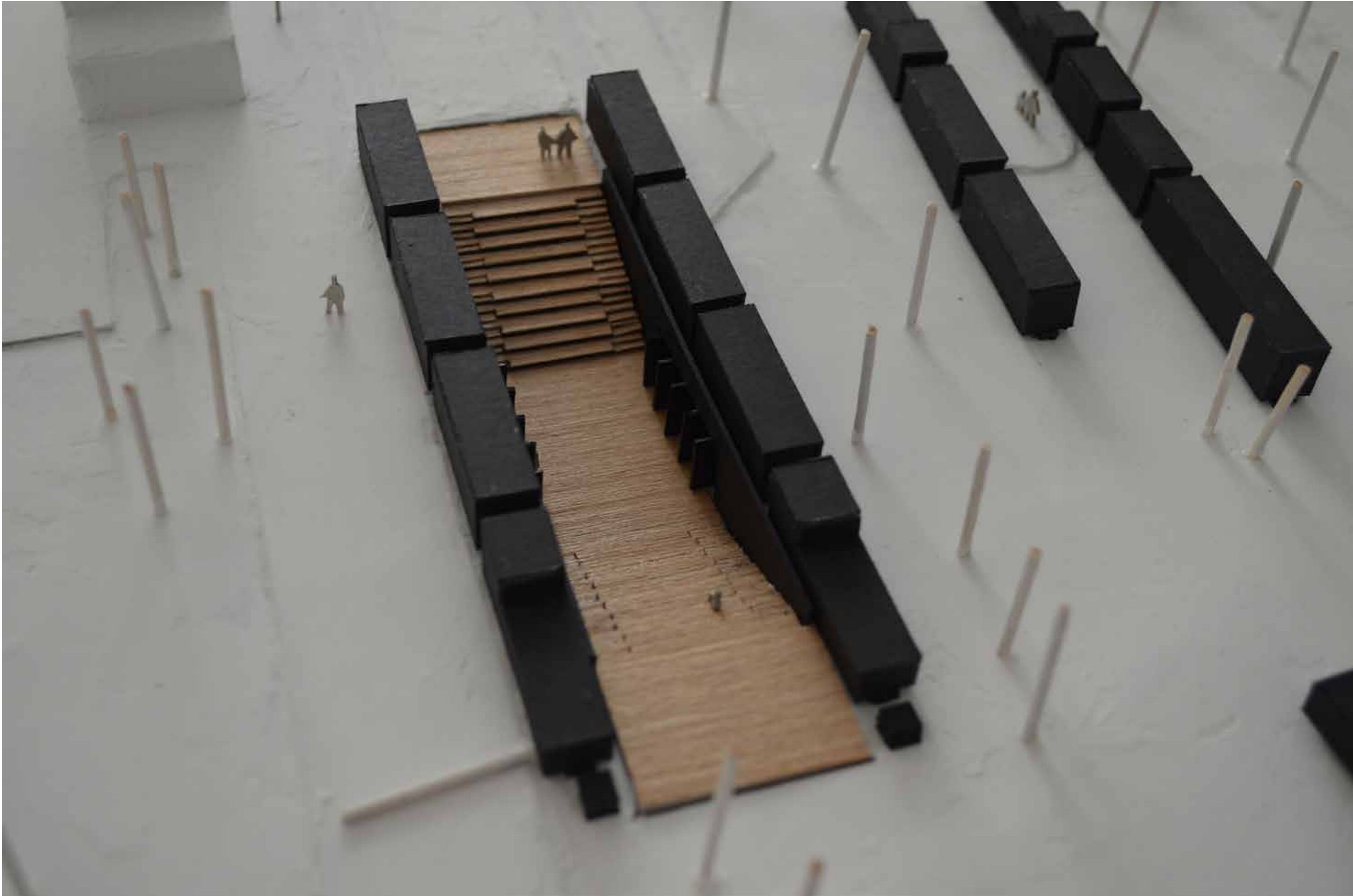
Σκίτσα και μακέτα πορείας εργασίας

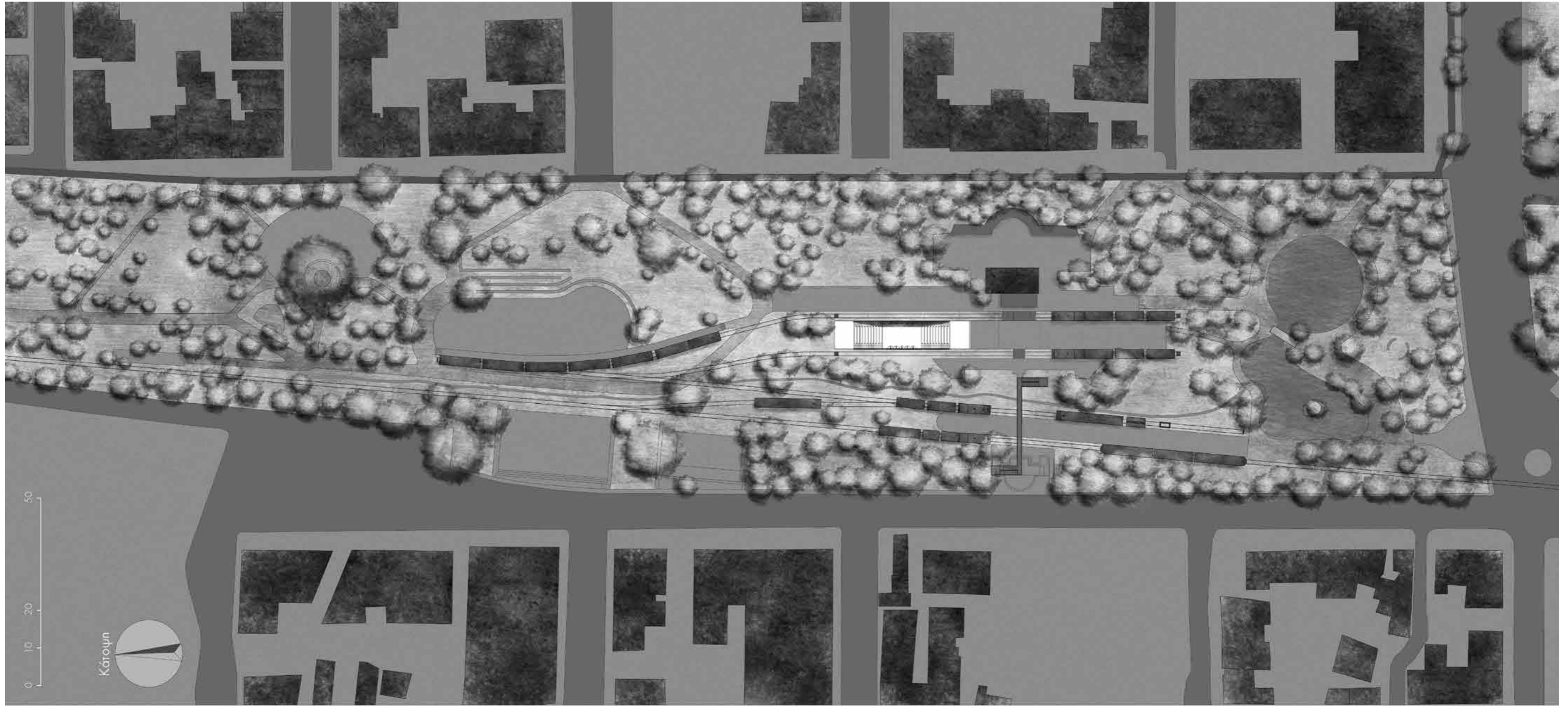
ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΚΑΤΟΥΗ
ΚΑ. 1:1000

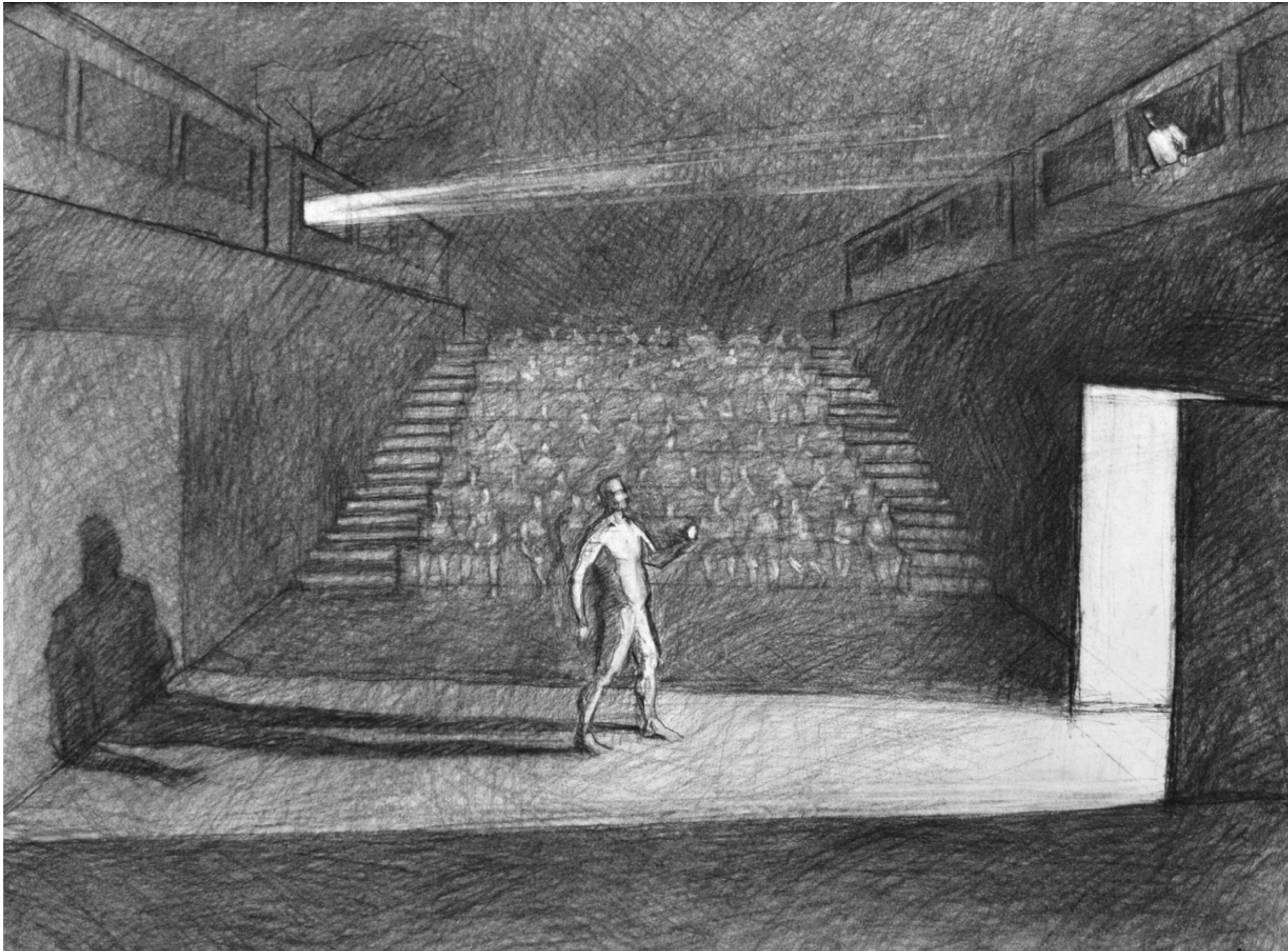

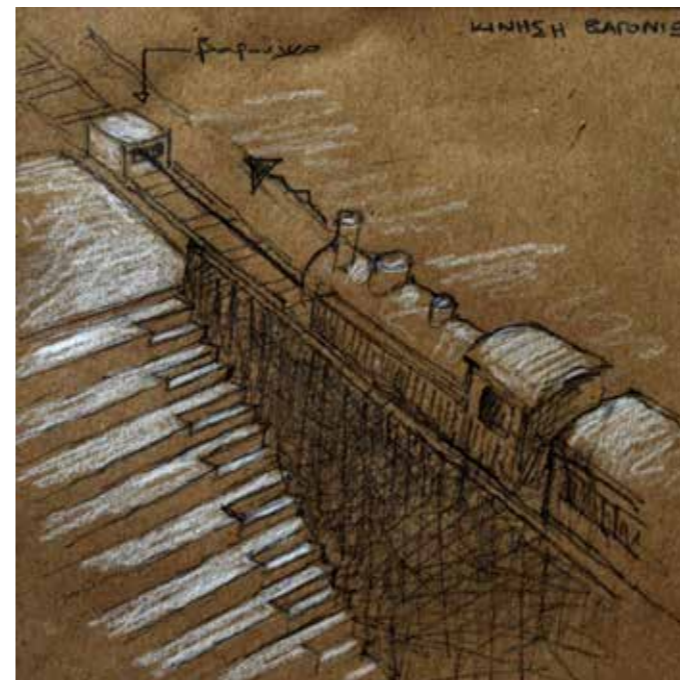

Σχέση σκηνής και θεατή (σκίτσο)

Σκίτσα αναπαράστασης χώρου

3 Κάστρο

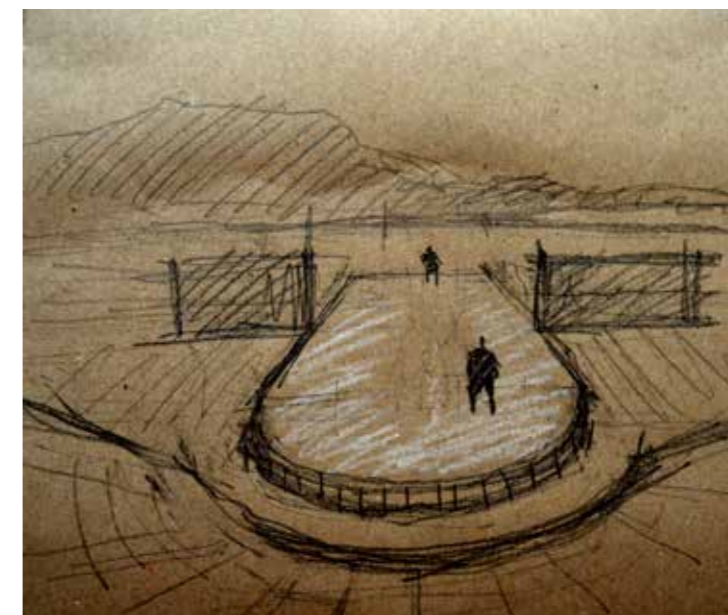
Το τελευταίο σημείο παρέμβασης είναι το φράγγικο κάστρο, το οποίο περιλαμβάνει δύο γραμμές άμυνας (εξωτερικός και εσωτερικός περίβολος) σε διαφορετικά επίπεδα, πύργο-καταφύγιο και πύργους-πυλώνες. Η πρόσβαση γίνεται από τη νότια πλευρά στην οποία καταλήγουν πεζόδρομοι από το ιστορικό κέντρο.

Υπάρχει μια διαφορετική κατάσταση σε σχέση με τα άλλα σημεία: λειτουργεί ως ιστορικός χώρος και ως θεατρικός χώρος μιας και έχει ήδη θέατρο κατασκευασμένο από το 1950. Το χαρακτηριστικό του θεάτρου, στο οποίο στάθηκε είναι αυτό του πανοράματος. Εξάλλου, για αυτόν τον λόγο κατασκευάστηκε τον 13ο αιώνα. Λειτουργεί σαν "μπαλκόνι" προς την πόλη, στρεφόμενο νοτιοανατολικά, εισάγοντας στην θεατρική παράσταση την θέα της πόλης. Ο θεατής, λοιπόν, στην προκειμένη περίπτωση, βρίσκεται πάνω από τον ορίζοντα.

Αυτή η σχέση, όμως, σήμερα είναι προβληματική, μιας και υπάρχουν εμπόδια στη θέα: σκαλωσιές, κοτετσόσυρμα, δέντρα, πανέλα της σκηνής είναι μερικά από αυτά. Επίσης, η σκηνή είναι "κολλημένη" στις κερκίδες αναγκάζοντας τους θεατές να εισέρχονται σε αυτές από μια μικρή σκάλα στην πίσω πλευρά. Για αυτούς τους λόγους, αφαιρώ αυτά τα στοιχεία και σχεδιάζω μια απλή κυκλική σκηνή διατηρώντας τις μπετονένιες κερκίδες. Η πόλη συμμετέχει στην παράσταση ως ζωντανό φόντο: η δύση του ήλιου, αστέρια, φώτα και ήχοι της πόλης, καμπάνες γίνονται κομμάτι του θεατρικού δρώμενου.

Αποφάσισα να συνεχίσω τον σχεδιασμό στους βοηθητικούς χώρους και στις προσβάσεις. Επέλεξα να σχεδιάσω με τα ίδια υλικά, δηλαδή, με ξύλο και μέταλλο, θέλοντας να δώσω πάλι την εντύπωση της αποκόλλησης από τον ιστορικό χώρο, της μη μονιμότητας.

Εκτός από τη σκηνή, λοιπόν, σχεδιάζω το αναψυκτήριο, τα καμαρίνια, το εκδοτήριο και τις εισόδους. Η μορφή του αστικού ιστού, που διαφέρει από τα προηγούμενα σημεία (μικρά στενά σοκάκια-χαρακτηριστικά τουρκόπολης), δεν σχηματίζει καθαρούς δυναμικούς άξονες.

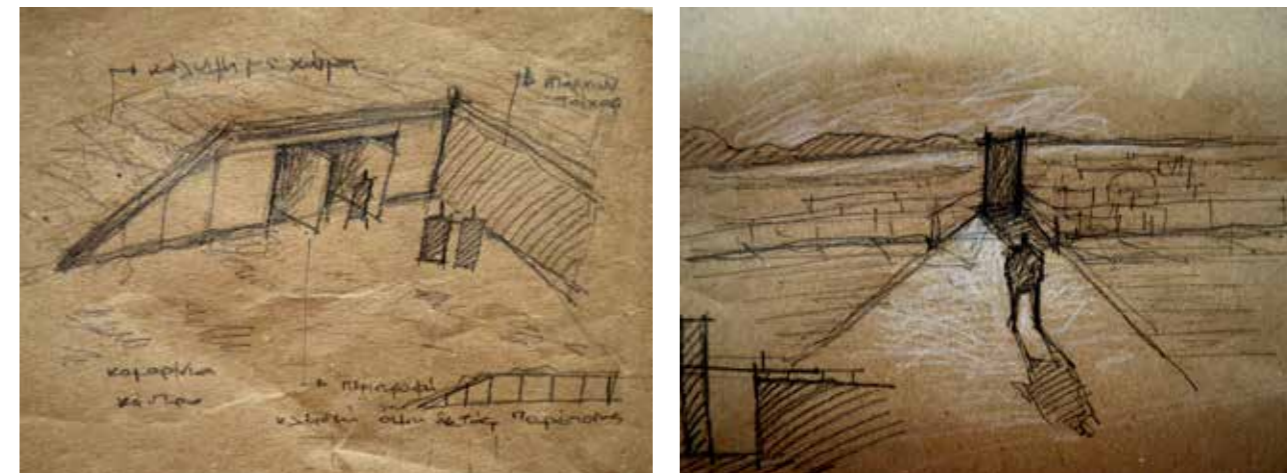
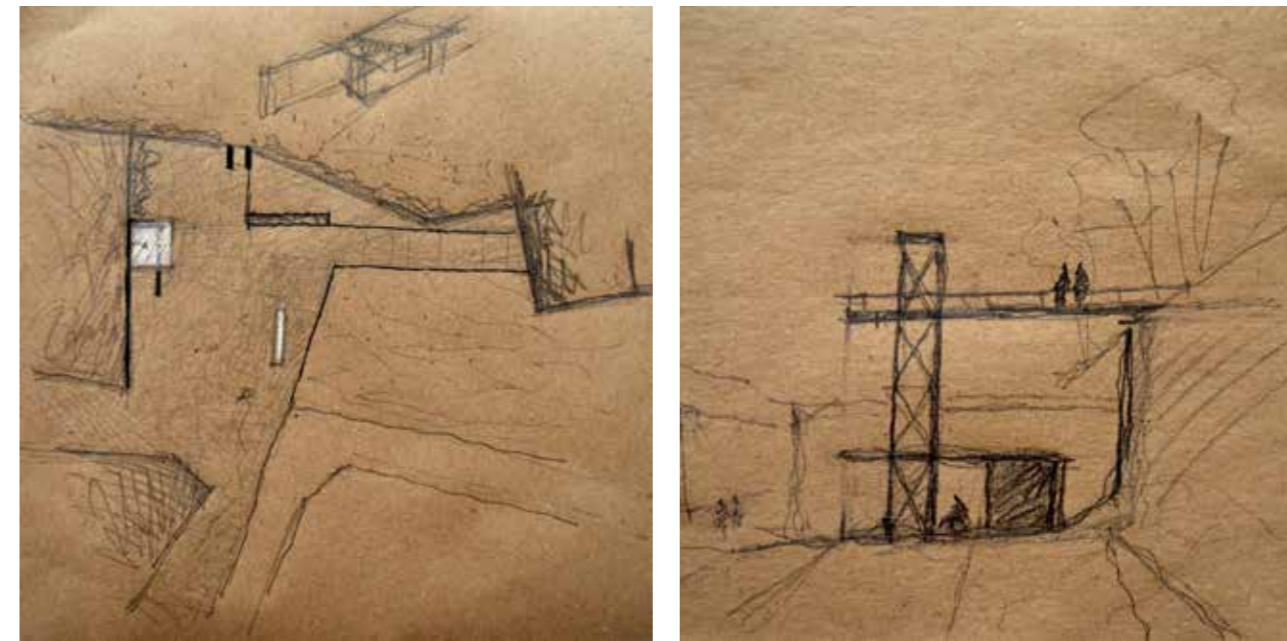
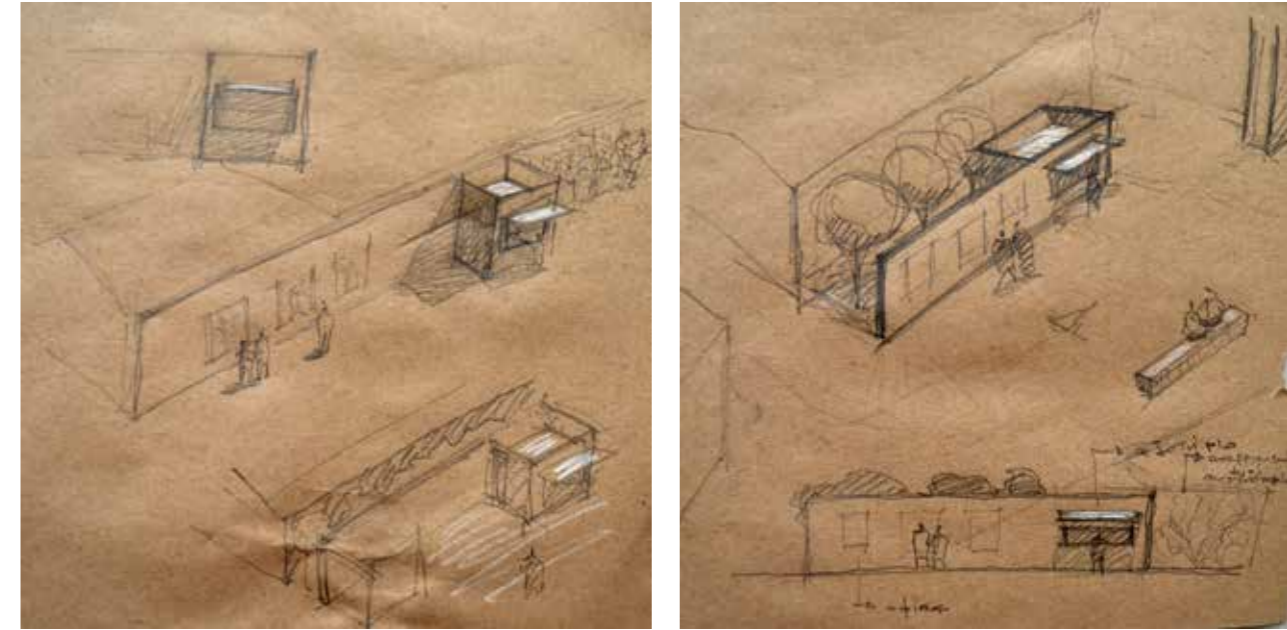

Σκίτσα πορείας εργασίας

Αποφασίζω να ακολουθήσω στον σχεδιασμό τον άξονα συμμετρίας του θεάτρου και τον κάθετο σε αυτόν άξονα. Σχεδιάζω πιο σημειακά και όχι στη λογική της ενότητας όπως στα υπόλοιπα σημεία.

Ξεκινάω από το σημείο της εισόδου στον χώρο μετά από δύο αφορμές. Πρώτον, την άνοιξη του 2015, ο δήμος Καλαμάτας αποφάσισε να αφαιρέσει το κτίριο του ελαιουργείου, που στεκόταν ακριβώς δίπλα από την είσοδο, προκειμένου να σχεδιάσει μια νέα και πιο ευρύχωρη είσοδο στο κάστρο, αφήνοντας ένα άδειο οικόπεδο στη θέση του. Δεύτερον, ακριβώς μετά από αυτό, ομάδα ΑΜΕΑ έκανε διαμαρτυρία για την αδυναμία επίσκεψης του χώρου σε παραστάσεις από αυτούς.

Στο επίπεδο της εισόδου, λοιπόν, σχεδιάζω το εκδοτήριο με χώρο στάσης, έναν ανελκυστήρα που ανεβάζει στο επίπεδο του θεάτρου και τις σκάλες προς τον πυλώνα. Το έδαφος καλύπτεται με πέτρα, θέλοντας να δώσω ενότητα από τους λιθόστρωτους εξωτερικούς πεζόδρομους μέχρι τα πέτρινα σκαλιά του κάστρου. Στο επίπεδο του θεάτρου σηματοδοτώ την είσοδο με δύο κατακόρυφα μεταλλικά επίπεδα (όπως γίνεται και με τον ανελκυστήρα), σχεδιάζω το αναψυκτήριο και τον χώρο αναμονής όπως και τα υπόσκαφα καμαρίνια.

Σκίτσα πορείας εργασίας

ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΚΑΤΟΥΗ
ΚΑ. 1:1000

1:500

Σχέση σκηνής και θεατή (σμίτσο)

Σκίτσα αναπαράστασης χώρου